

Adók gazdasági hatása és a fontosabb adók működési gyakorlata

Tompa Krisztián

Adók gazdasági hatása és a fontosabb adók működési gyakorlata

Szerzők:

Tompa Krisztián

Szakmai lektor:

Keresztes Tamás

Eredeti megjelenés éve:

2018

2021-ben a hatályosítást végezte:

Hegedűs Szilárd

A hatályosított kézirat lezárásának dátuma:

2021. február 15.

Kiadja:

© NKE, 2021

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert
Rektorhelyettes

Az eredeti kiadvány a
KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001
„A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpá-
lya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című
projekt keretében készült el
és jelent meg.

© Tompa Krisztián, 2021

© Nemzeti Közszerológati Egyetem
Közigerzergetási Továbbképzési Intézet, 2021

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

1. Adójogi alapismeretek: az adózás rendjére, illetve az adóügyi rendtartásra vonatkozó új szabályozás alapelvei, adókötelezettségek, ellenőrzési eljárások, jogorvoslati lehetőségek, fizetési könnyítésre irányuló eljárások	6
1.1. Képviselőlet alapvető szabályai	7
1.2. Ellenőrzési eljárások	8
1.3. Jogorvoslat	9
1.4. Szankciók	9
1.5. Fizetési kedvezmények	10
2. Közpénzügyi alapoó áttekintés	11
2.1. Közfeladat	11
2.2. Közpénzügyek	11
2.3. Államháztartás	11
2.4. Adó	12
2.5. Adóztatás közgazdasági alapkövetelményei	12
3. Adózási alapfogalmak: adótényállás, az adók típusai, rendszerezése, adójogviszony, központi és helyi adóztatás intézményei, nemzetközi adózás alapjai	14
3.1. Adók csoportosítása	14
3.2. Adóztatás központi és helyi intézményei	15
3.3. Nemzetközi adózás alapjai	16
4. Adóreform 2010 után: a hatékonyabb és igazságosabb adórendszer kialakításának stratégiai alapjai	18
5. Jövedelem típusú adók	22
5.1. Szja: személyi jövedelemadó	22
5.2. Kata: kisadózó vállalkozások tételes adója	24
5.3. Kiva: kisvállalati adó	24
5.4. Tao: társasági adó	25
5.5. Offshore alapismeretek	26
6. Társadalombiztosításhoz kapcsolódó terhek és szociális hozzájárulási adó	28
6.1. TB járulékok	28
6.2. Szochó: szociális hozzájárulási adó	29
7. Forgalmi típusú adók	30
7.1. Áfa: Általános forgalmi adó	30
7.2. Regadó: regisztrációs ad	31
7.3. Jövedéki adók	32

8. Különadók	34
8.1. Neta: Népegészségügyi termékadó	34
8.2. Biztosítási adó	34
8.3. Közműadó	35
8.4. Távközlési adó	35
8.5. Reklámadó	36
9. Az adóztatás hatékonyságát, a versenyképességet, illetve a gazdaság fehéritését célzó innovatív intézkedések és rendszerek	37
9.1. eSZJA	37
9.2. EKAER	37
9.3. Online pénztárgépek	38
9.4. Online számlázás	38
10. Helyi adók	40
11. Illetékek rendszere: visszterhes és eljárási illetékek	42
12. Vámok: a közösségi vámjog alapjai	44
Felhasznált irodalom	45

1. ADÓJOGI ALAPISMERETEK: AZ ADÓZÁS RENDJÉRE, ILLETVE AZ ADÓÜGYI RENDTARTÁSRA VONATKOZÓ ÚJ SZABÁLYOZÁS ALAPELVEI, ADÓKÖTELEZETTSÉGEK, ELLENŐRZÉSI ELJÁRÁSOK, JOGORVOSLATI LEHETŐSÉGEK, FIZETÉSI KÖNNYÍTÉSRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁSOK

Az adóztatás alkotmányos alapjait az Alaptörvény több helyen is tartalmazza, az Alapvetés O) cikke értelmében az egyén felelősséget visel önmagáért, és elvárt az állami és közösségi feladatok ellátásához való hozzájárulása. Az egyének a közösség részei, a társadalom minőségileg több mint egymás mellett élő emberek sokasága. A közösséget és ennek részeként az egyéneket is szolgáló közösségi feladatok egyes személyek által nem láthatók el, ugyanakkor az azokhoz való hozzájárulás mindenkittől – képességei és lehetőségei szerint – elvárható. Az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenkinek hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez. A (2) bekezdés meghatározza, hogy ezen hozzájárulás mértékét a gyermeket nevelők esetében a gyermeknevelés kiadásainak figyelembevételével kell megállapítani.

Az adójog vonatkozásában alapvetően két csoportba soroljuk a szabályozókat, ezek közül az egyik az eljárási szabályozók, a másik pedig az anyagi jogi szabályozók. Az eljárási szabályozók, mint például az alábbiakban részletezésre kerülő Air. és Art. az adóztatási folyamatokat és az adókötelezettségek teljesítésének módjáról rendelkezik, míg az anyagi szabályozók rendelkeznek az egyes adóztatott tényállásról, az adóalap meghatározásáról és az adó mértékéről, ilyenek például a személyi jövedelemadóról vagy az általános forgalmi adóról szóló törvények.

Az adóigazgatási eljárásra vonatkozó törvényi szintű szabályok teljes mértékben megújultak, melynek következtében 2018. január 1-jétől, az adóigazgatási rendtartásról szóló törvény (Air.), az adózás rendjéről szóló törvény (Art.), az adóhatóság által foganatosítható végrehajtási eljárásokról szóló törvény (Avt.), valamint az egyes anyagi adójogszabályok tartalmazzák az adóztatással kapcsolatos eljárási és anyagi szabályokat.

Az adóigazgatási rendtartást szabályozó törvény egy általános, az adóigazgatás egészére kiterjedő szabályozás, amely lefekteti az adóigazgatás alapjait és kereteit. Az adózás rendje tartalmazza az adóigazgatás részletező szabályait. Az Art. és az Air. felhatalmazása alapján további kormányrendeleti szintű szabályozók definiálják az egyes kiemelt eljárások részleteit. Az állami adó- és vámhatóság általános közigazgatási végrehajtó hatósági tevékenységéből adódóan az adóeljárási szabályozástól elkülönített módon, külön törvényben került szabályozásra az adóvégrehajtás témaköre.

Az adózás rendjéről szóló megújult törvény nevesíti az adókötelezettségeket, ennek értelmében az adózó az adó és a költségvetési támogatás megállapítása, megfizetése, illetve kiutalása érdekében köteles a jogszabályban előírt:

- bejelentésre, nyilatkozattételre;
- adómegállapításra;
- bevallásra;
- adófizetésre;
- bizonylatok kiállítására és megőrzésére;

- nyilvántartások vezetésére, azaz könyvvizetésre;
- adatszolgáltatásra;
- adólevonásra és adóbeszedésre;
- pénzforgalmi számlanyitásra és adóköteles tevékenységével összefüggő kifizetéseinek e számlán való teljesítésére.

Az adóigazgatási rendtartás alapelvei azokat a követelményeket rögzítik, amelyeket az eljárás minden fázisában, annak valamennyi résztvevőjére vonatkozóan érvényre kell juttatni, így mind az adózók, mind pedig az adóztatást végző szervezetek által is követendő.

A törvényesség elve szerint mind az adózók, mind pedig az adóhatóságok számára alapkövetelmény a törvényeknek maximálisan megfelelő eljárások lefolytatása.

A szakszerű és hatékony eljárás elve, amelynek értelmében az adóztatási folyamatokat úgy kell szervezni, hogy az minden szereplő számára a lehető legkisebb adminisztrációs terhelést és ráfordítást generáljon.

A diszkrimináció tilalma az adóhatóságok számára előírja az egyenlő elbánás követelményét. Az egyedi elbírálás elvének értelmében az adóhatóságok kötelessége a tényállás teljes körű feltárása, a bizonyítékok összegyűjtése és ezek figyelembevételével megalapozott döntések meghozatala.

A méltányos és etikus eljárás követelménye szerint a hatóság köteles teljes körültekintéssel és igazságosan eljárni, és ha a törvényben foglalt feltételek fennállnak, akkor fizetési könnyítést engedélyezni, esetleg a kötelezettséget mérsékelni.

A tájékoztatási kötelezettség, mint az önkéntes joggyakorlást elősegítő kötelezettség kiegészül a figyelemfelhívási, figyelmeztetési kötelezettséggel, ami az új ellenőrzési koncepció egyik markáns eleme.

A közérthetőség követelménye az adózókkal történő kapcsolattartásban és a széles közönséget érintő üzenetek megfogalmazása során.

Az adózói oldalon ugyanakkor a jóhiszemű és együttműködő magatartás követelményét nevesíti a jogalkotó.

1.1. KÉPVISELET ALAPVETŐ SZABÁLYAI

Amennyiben az adózó nem szándékozik, vagy nem tud személyesen eljárni a hatóság előtt, akkor számára a jogszabály biztosítja a képviselet lehetőségét. Ez alól kivételt képeznek azok az eljárási cselekmények, amelyeknél a hatóság kifejezetten az adott adózó személyes közreműködését várja el. Az új szabályozásban kimondásra került az a hiánypótló alaptétel, hogy ellenérdekű adózók képviseletét nem láthatja el ugyanaz a személy. A képviselet leggyakoribb formája – a közigazgatás más eljárásaihoz hasonlóan – a meghatalmazáson alapuló képviselet, ami lehet állandó vagy eseti. A meghatalmazást írásba kell foglalni, ami történhet akár jegyzőkönyv felvételével a hatóság által, vagy ami gyakoribb, az a közokiratba, valamint a bizonyító erejű magánokiratba foglalás.

Az adóigazgatási rendtartás szerint jogi személyt és egyéb szervezetet az adóhatóság előtt állandó meghatalmazással képviselheti:

- képviseleti jogosultságát igazoló nagykorú tag, foglalkoztatott;
- kamarai jogtanácsos; ügyvéd, ügyvédi iroda; európai közösségi jogász;
- nyilvántartásba vett adószakértő, okleveles adószakértő, adótanácsadó, könyvvizsgáló, könyvelő;
- könyvviteli szolgáltatásra vagy adótanácsadásra jogosult szervezet képviselője, foglalkoztatottja, tagja;

Természetes személyt – képviselőre egyébiránt alkalmas – nagykorú személy képviselhet állandó meghatalmazással. Ebből következően tehát a szakmai képviselőt az állandó meghatalmazások tekintetében is csak a jogi személyeknél, egyéb szervezeteknél előírás, a magánszemélyeknél nem. Ezzel a magánszemélyek gyakorlatilag bárkit meghatalmazhatnak, akár visszavonásig is, valamennyi adóügy tekintetében.

1.2. ELLENŐRZÉSI ELJÁRÁSOK

Az ellenőrzés célja az adójogszabályok által meghatározott kötelezettségek teljesítésének elősegítése, az ellenőrzöttség és az ellenőrizhetőség tudatának fenntartásával a jogkövető magatartások ösztönzése, illetve az előírások teljesítésének vagy megsértésének megállapítása, az eltérések okainak feltárása. A megújult szabályozásban az ellenőrzések két típusát különböztetjük meg:

- Ellenőréssel lezárt időszakot teremtő **adóellenőrzés**: az adóellenőrzés történhet adónemenként, egyes időszakonként vagy meghatározott időszakra több adónem együttes vizsgálatként. Az adózó által igényelt adó-visszatérítést, adó-visszaigénylést a kiutalást megelőzően is vizsgálhatja az adóhatóság.
- Egyes adókötelezettségek teljesítésére irányuló, ellenőréssel lezárt időszakot nem keletkeztető **jogkövetési vizsgálat**: Jogkövetési vizsgálat keretében az adóhatóság a bevallási időszak lezárását megelőzően is ellenőrizheti, hogy az adózók eleget tettek-e adókötelezettségeiknek, illetve adatokat gyűjthet, továbbá vizsgálhatja a gazdasági események valóságát. Amennyiben a jogkövetési vizsgálat során a revizorok hibákat, hiányosságokat tárnak fel, akkor ezek megszüntetését határozatban írja elő az adóhatóság: akár mulasztási bírság kiszabására is lehetőség van a határozatban.

Az adóellenőrzés határideje kilencven nap, a legnagyobb adóteljesítménnyel rendelkező adózók, a „nagy” vagy más néven „kiemelt” adózók esetében százhusz nap, jogkövetési vizsgálat esetén harminc nap. A törvény mindemellett egy objektív határidőt is meghatároz: az ellenőrzés nem tarthat háromszázhatvanöt napnál tovább. Amennyiben az adózó álláspontja szerint az ellenőrzési határidő túllépése az adóhatóságnak felróható okból történt, akkor kifogással élhet.

Az ellenőrzési eljárásban az adózónak joga van az adóhatóságot képviselő adóellenőrök személyazonosságáról, megbízásukról meggyőződni, az ellenőrzési cselekménynél jelen lenni, képviselőről gondoskodni, az eljárás irataiba betekinteni és felvilágosítást kérni.

Az ellenőrzés során tett megállapításokat minden esetben jegyzőkönyvben kell rögzíteni. A jegyzőkönyv átadásának vagy postára adásának napjával zárul az ellenőrzés. Az ellenőrzöttnek a jegyzőkönyv átadását követő tizenöt napon belül, adóellenőrzés esetén harminc napon belül joga van észrevételt tenni. Fontos ugyanakkor, hogy az új szabályozás értelmében az észrevétel megtételére nyitva álló határidők jogvesztők.

Az adóhatóság az adóellenőrzés eredményére tekintet nélkül – avagy, hogy született-e az adózó terhére/javára megállapítás, vagy sem – köteles határozatot hozni. Az adóhatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye.

1.3. JOGORVOSLAT

A kérelemre induló jogorvoslati eljárások

- **Fellebbezési eljárás:** A fellebbezés a legáltalánosabb jogorvoslati forma. Fellebbezés benyújtására az jogosult, akire a döntés rendelkezést tartalmaz. Fellebbezni az elsőfokú határozat ellen lehet, a fellebbezést és a fellebbezést alátámasztó bizonyítékokat a hatósági döntés közlésétől számított tizenöt napon belül, utólagos adómegállapítás esetén harminc napon belül lehet előterjeszteni a döntést hozó adóhatóságnál. A fellebbezési határidőt megtartottnak kell tekinteni, ha a határidőben benyújtott fellebbezés iránti kérelmet nem a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervnél terjesztették elő. A fellebbezési határidő nem jogvesztő, így amennyiben a fellebbezés elkészült, és annak benyújtásával egyidejűleg az adózó igazolási kérelmet nem terjesztett elő, az elsőfokú adóhatóság – a mulasztás jogkövetkezményeire történő figyelmeztetés mellett – nyolcnapos határidő tűzésével a fellebbezésre jogosultat igazolási kérelem előterjesztésére hívja fel.
- **Felügyeleti eljárás:** A felügyeleti intézkedés iránti kérelem rendkívüli jogorvoslat. A felettes adóhatóság, az adópolitikáért felelős, valamint a NAV felügyeletére kijelölt miniszter felügyeleti intézkedést tesz, ha az ügyben eljáró adóhatóság határozata, önálló fellebbezéssel megtámadható végzése (intézkedés) jogszabálysértő, vagy azok meghozatalára jogszabálysértő módon nem került sor.
- **A közigazgatási per.**

Hivatalból induló jogorvoslati eljárások

- döntés módosítása vagy visszavonása a hatóság saját hatáskörében;
- az ügyészségről szóló törvény szerinti ügyészi felhívás és fellépés nyomán indított, valamint
- a felügyeleti eljárás.

1.4. SZANKCIÓK

Adóbírság: A hatósági eljárásban alkalmazható szankció kiszabására az adóellenőrzés keretében feltárt adóhiány, vagy a jogosulatlan adó-visszaigénylés vonatkozásában kerülhet sor. Mértéke az adóhiány, illetve a jogosulatlan igénylés 50 százaléka. Különös esetekben – például ha az adóhiány bevételeltitkolással, bizonylatok, könyvek meghamisításával, megsemmisítésével függ össze – az adóbírság mértéke a megállapított adóhiány 200 százaléka.

Mulasztási bírság (általános esetkör): Az adóhatóság az adókötelezettségek megszegése miatt a természetes személy adózót 200 ezer forintig, nem természetes személy adózót 500 ezer forintig terjedő mulasztási bírsággal sújthatja. Különös esetkörökben – például számla- és nyugtaadás elmulasztása, bejelentés nélküli foglalkoztatás, adóhatósági bejelentkezés nélkül végzett adóköteles tevékenység – ettől eltérően egymillió bírságtételek alkalmazhatóságáról is rendelkezett a jogalkotó.

Az új szabályozás szemléletéhez illeszkedően egy olyan esetkör is kialakítást nyert, amely szerint az adózó terhére jogkövetkezmény (ide nem értve az adóhiányt) nem állapítható meg, ha az adózó az adóhatóság honlapján erre a célra létrehozott felületen közzétett tájékoztatójában meghatározottak szerint járt el. A rendelkezést a 2018. január 1-jétől az adóhatóság honlapján erre a célra létrehozott felületen közzétett tájékoztatók tekintetében lehet alkalmazni. Szintén a megújított eljárásrend része, hogy az adóhatóság – egyes kiemelten súlyos mulasztások kivételével – első körben felhívást bocsát ki a hiányosságok rendezése érdekében, és csak abban az esetben alkalmaz bírságot, ha ennek alapján sem történik meg a kötelezettség szabályszerű teljesítése.

Késedelmi pótlék: A NAV késedelmi pótlékkal szankcionálja az adózót, amennyiben fizetési kötelezettségének nem a jogszabályokban meghatározott fizetési határidőn belül (vagyis az esedékességig), hanem azt követően tesz eleget, vagy ha a költségvetési támogatást annak esedékessége előtt veszi igénybe. Az előbbi esetben (késedelmes fizetés) az esedékesség napjától, míg az utóbbi esetben (a költségvetési támogatás esedékesség előtti igénybevétele) az esedékesség napjáig az adózó késedelmi pótlék megfizetésére kötelezett, amelynek mértéke minden naptári nap után a késedelem, illetve az esedékesség előtti igénybevétel (felszámítás) időpontjában érvényes jegybanki alapkamat 5 százalékponttal növelt mértékének háromszázhatvanötöd része. A késedelmi pótlék után késedelmi pótlék nem számítható fel.

Önellenőrzési pótlék: Az önellenőrzéshez bizonyos esetekben pótlékfizetési kötelezettség kapcsolódhat. Az adózónak akkor kell megfizetnie az önellenőrzési pótlékot, ha az önellenőrzéssel módosított kötelezettség meghaladja az eredetileg bevallott kötelezettséget, vagy ha az önellenőrzés eredményeként csökken a bevallott támogatási igényjogosultság. Az adózó javára mutató önellenőrzés esetén azonban nem kell felszámítani pótlékot.

Az önellenőrzési pótlék mértéke minden naptári nap után a késedelem, illetve az esedékesség előtti igénybevétel (felszámítás) időpontjában érvényes jegybanki alapkamat háromszázhatvanötöd része.

1.5. FIZETÉSI KEDVEZMÉNYEK

A fizetési kedvezmény az adózók különböző vagyoni, anyagi, szociális helyzetékből adódó, az adóhatóság méltányos eljárásán alapuló jogintézmény, mely a fizetési kötelezettség halasztására, részletekben történő megfizetésére, mérséklésére, illetve elengedésére irányul. Fizetési kedvezmények közé soroljuk a fizetéskönnyítés két típusát, a részletfizetést és a fizetési halasztást, valamint az adómérséklés jogintézményét. A kedvezmény engedélyezése kizárólag kérelemre történhet, amelyet a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező elsőfokú adóhatóságnál lehet előterjeszteni.

A hatékony és ügyfélbarát ügyintézés szellemében a magánszemélyek részére két automatikus részletfizetési eljárás áll rendelkezésre.

- A természetes személy kérelmére az adóhatóság a legfeljebb 500 ezer forint összegű adótarozásra évente egy alkalommal legfeljebb 12 havi pótlékmentes részletfizetést engedélyez.
- A másik lehetőség a személyijövedelemadó-bevalláshoz kapcsolódik: az adózó a bevallási nyomtatványon nyilatkozhat annak érdekében, hogy a 200 ezer forint összeget nem meghaladó adótarozását pótlékmentesen 6 hónapon keresztül egyenlő részletekben teljesíthesse. Abban az esetben, ha az adózó igénybe vette az automatikus fizetési kedvezményt, és a részletfizetési kötelezettségének nem tesz eleget, akkor a kedvezmény érvényét veszti, és az adóhatóság a fennmaradt tartozást követeli az eredeti esedékességtől számított késedelmi pótlékkal növelten.

A fizetési kedvezmények között találjuk még az adómérséklést is, amely egy speciális jogintézmény kizárólag magánszemélyek részére, a külön erre irányuló kérelem alapján: ebben a mérséklésre irányuló eljárásban az adóhatóságnak a megélhetést súlyosan veszélyeztető körülményeket kell vizsgálnia. Amennyiben megállapítást nyer az, hogy az adótarozás megfizetése a magánszemély adós és a vele együtt élő közeli hozzátartozóinak megélhetését súlyosan veszélyezteti, az adóhatóságnak lehetősége van a tartozás mérséklésére vagy elengedésére. A szankciós, így a bírság, illetve a pótléktartozást az adóhatóság – a természetes személyeken kívül – vállalkozási tevékenységet folytató adózók esetében kivételes méltányosságból mérsékelheti, amennyiben annak terhe az adós gazdasági tevékenységét ellehetetlenítené.

2. KÖZPÉNZÜGYI ALAPOZÓ ÁTTEKINTÉS

A társadalom igénye, hogy a mindenkori kormányzat gondoskodjon a közszolgáltatásokról. A közszolgáltatások működtetése azonban pénzbe kerül, s ennek fedezetét a kormányzat jövedelemelvonásokkal teremti elő. A társadalom részéről az egyes javak iránt felmerülő igények és az állami, társadalmi berendezkedésből adódó speciális szolgáltatások nyújtása, azaz a közszükségletek kielégítése állami feladat.

2.1. KÖZFELADAT

Közszükséglet kielégítése érdekében végzett olyan feladatok, melyeket a társadalom számára attól függetlenül el kell végezni, hogy nyereségesek-e. Olyan ellátandó feladatok, melyek ellátására – jellemzően – jogszabály kötelez: lehetnek állami, önkormányzati és egyéb feladatok. Ezen szolgáltatások többségéért azonban nem lehet piaci alapon pénzt szedni, mivel ezek használatából jellemzően nem zárhatók ki az egyes állampolgárok, de a meglétük a társadalom jogos érdeke (például közbiztonság).

2.2. KÖZPÉNZÜGYEK

A közpénzügyek szabályozása a közszükségletek kielégítését szolgálja, ezeket a közfeladatok finanszírozása útján lehet teljesíteni, így az állam által nyújtott szolgáltatásokat finanszírozni kell az egész közösség érdekében. A pénzeszközök mozgását a közhatalommal rendelkező testületek szabályozzák, a közfeladatok ellátása és ez által a közszükségletek kielégítése a GDP egy részének központosításával valósul meg. A központosított pénzeszközök az államháztartás alrendszerain keresztül újraelosztásra kerülnek.

2.3. ÁLLAMHÁZTARTÁS

Államháztartás az állam közfeladatokat ellátó rendszereinek egésze és ennek szellemében a hazai társadalomban és gazdaságban történő állami szerepvállalás gazdasági és pénzügyi megvalósulása. Az államháztartás gazdálkodása az a tevékenység, melyen keresztül az állam a bevételeit beszedi, kiadásait teljesíti.

Az államháztartás két alrendszere:

Központi alrendszer:

- az állam,
- a központi költségvetési szerv,
- a törvény által az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestület,
- a központi alrendszerbe sorolt köztestület által irányított köztestületi költségvetési szerv.

Önkormányzati alrendszer:

- a helyi önkormányzat,
- a helyi nemzetiségi önkormányzat és az országos nemzetiségi önkormányzat
- a társulás,
- a térségi fejlesztési tanács,
- az előbbiektől alapított költségvetési szerv.

Az államháztartás működéséhez, a közszolgáltatások nyújtásához, az állam közhatalmi, közigazgatási, jóléti, gazdasági és egyéb funkcióinak ellátásához források kellenek. A központi alrendszer és az önkormányzatok többnyire az állampolgári jövedelmeknek az adórendszeren keresztüli elvonásával szereznek forrásokat.

2.4. ADÓ

Az adó egy olyan közteher jellegű befizetés, amelyet a személy saját jövedelme, vagyona terhére és az államháztartás valamely alrendszere javára köteles megfizetni. Az állam, illetve annak intézményrendszerén belül az adóhatóság pedig jogosult az ilyen fizetési kötelezettségeket megállapítani és az adót beszedni, behajtani.

A hazánkban jövedelemmel, bevétellel, vagyonnal rendelkező magánszemélyek, jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogszabályi előírás alapján különféle adók, járulékok, illetékek és díjak fizetésre kötelezettek. Az ilyen bevételek képezik az államháztartás közbevételeit, amelyek jellemzően közhatalmi bevételek. A hatályos törvényi rendelkezések értelmében Magyarországon az állam ellenszolgáltatás nélkül és ellenszolgáltatás mellett is jogosult bevételre, és valamennyi természetes személy, jogi személy és más jogalany adóztatás alá vonható. Az adózás általános célja tehát a terhek szétosztása (innen a „közteher” fogalom) és a társadalmi közös fogyasztás finanszírozásának biztosítása.

2.5. ADÓZTATÁS KÖZGAZDASÁGI ALAPKÖVETELMÉNYEI

A modern közgazdaság-tudomány atyjaként is emlegetett Adam Smith már mintegy 250 évvel ezelőtt megfogalmazta azon örökérvényű gondolatait, miszerint az adórendszer legyen: általános, igazságos, olcsó és kényelmes. A jelen kor elvárása szerint az adórendszerrel kapcsolatban ennél már jóval több követelményt nevesítünk, amelyek többsége konkrétan szerepel a megújult adóeljárás szabályozókban kimondott alapelvek között.

- **Törvényi elfogadás követelménye:** adóztatni csak törvény – illetve helyi szinten törvényen alapuló rendelet – által van csak lehetőség, adótörvényeket hozni csak az országgyűlésnek van joga (Alaptörvény szintjén is megjelölt követelmény).

- **Adófedezet:** a befolyó adóbevételeknek fedezetet kell nyújtaniuk a költségvetés kiadásaira.
- **Haszonelv:** a különböző adóalanyokat a tevékenységükből rájuk jutó haszon arányában kell adóztatni.
- **Fizetőképesség figyelembevétele:** az arányos közteherviselés érdekében az adóterheket a fizetésre kötelezettek között a fizetőképességükkel arányosan kell szétosztani (például az Alaptörvényben is külön nevesített követelményként a gyermeket nevelő szülők esetköre).
- **Áttekinthetőség követelménye:** az adó lehetőség szerint legyen közvetlen kapcsolatban az általa elérni kívánt céllal, így érezze, lássa az adóalany, hogy mire és miért fizet (költségvetési transzparencia érvényesül Magyarországon, mind az költségvetés, mind pedig az egyedi intézmények gazdálkodása vonatkozásában).
- **Egyszerűség követelménye:** az adótörvények, rendeletek legyenek közérthetők, és az adókötelezettségek teljesítése ne igényeljen se különleges képességeket, sem pedig komplikált eszközrendszert (a megújult adóeljárési szabályozókban alapelvi szinten megjelenő közérthetőségi követelmények).
- **Gazdaságosság követelménye:** az adóbevételek és az adóztatással, a kapcsolódó adminisztrációs terhekkal és az intézményrendszer működtetésével kapcsolatos kiadások racionális arányban álljanak egymással (összhangban a megújult adóeljárési szabályozókban alapelvi szinten megjelenő szakszerű és hatékony eljárás elvével).

3. ADÓZÁSI ALAPFOGALMAK: ADÓTÉNYÁLLÁS, AZ ADÓK TÍPUSAI, RENDSZEREZÉSE, ADÓJOGVISZONY, KÖZPONTI ÉS HELYI ADÓZTATÁS INTÉZMÉNYEI, NEMZETKÖZI ADÓZÁS ALAPJAI

Az adókötelezettségnek két vetületét értelmezzük, egyik az anyagi jogi vetület (köznapi nyelven szólva adót kell fizetni), a másik az eljárásjogi vetület, azaz adóztatás megvalósulása érdekében valamely személyeknek, illetve szervezeteknek cselekményeket kell végrehajtani.

Adókötelezettség akkor keletkezik, ha az adótényállás elemei megvalósulnak, ezek:

- **Adóalany:** akire az adókötelezettség vonatkozik, más néven az adózó.
- **Adótárgy:** az a materiális jószág, jogviszony, tény, amelyre az adóztatás irányul.
- **Adóalap:** az adótárgy értékben (vagy mértékben) kifejezett mennyisége, amelyre kiszámítjuk az adót.
- **Adómérték:** az a mennyiség, ami az adó alapjára rávetítve az adó összegszerű meghatározásához szükséges.
- **Adómentesség:** adókönyvités olyan módja, ahol az adótényállás beállta mellett érdemi vagyoni jellegű fizetési kötelezettség nem terheli az adóalanyt.
- **Adókedvezmény:** az előbbihez hasonló esetkörben egy mérsékelt jellegű vagyoni kötelezettség keletkezik.

Adórendszer alatt egy adott államban működtetett adók összességét értjük. Az adópolitika részét képezik az adórendszer kialakításával és működtetésével kapcsolatos feladatok és kiterjed az adórendszer stratégiai céljainak, felépítésének, valamint eljárási szabályainak és intézményrendszerének kialakítására.

3.1. ADÓK CSOPORTOSÍTÁSA

Adó alanya szerint

- természetes személyeket terhelő: magánszemélyek jövedelemadója,
- gazdasági társaságokat és egyéb szervezeteket terhelő: társasági adó.

Adóviselés alapján

- direkt: valamely gazdasági tevékenységhez, annak pénzügyi eredményéhez vagy a lakossági jövedelmekhez kapcsolódnak, ilyen például a magánszemélyek jövedelemadója, illetve a társasági adó,
- indirekt: Termékekhez, szolgáltatásokhoz kapcsolódó olyan adók, amelyek az áruk árát és a szolgáltatások díját növelik, azok forgalmát, fogyasztását terhelik és ebben a formában csak áttételesen hárulnak a személyekre. Az általános forgalmi adó esetében például más az adó-

alany, az adófizető és más az a személy, akit az adó ténylegesen terhel, mivel az adóalany az általa felszámított adót áthárítja a vevőre az eladott áru árában vagy a végzett szolgáltatások díjában.

Az adó tárgya szerint

- bevételt, vagy jövedelmet terhelő: magánszemélyek jövedelemadója, társasági adó,
- vagyont terhelő: ingatlanokhoz kapcsolódó egyes helyi adók,
- fogyasztást terhelő: általános forgalmi adó, jövedéki adó.

Az adó rendeltetése vagy felhasználása szerint

- általános adó: az adók többségének nincs konkrét célfeladat szerinti rendeltetése, így a költségvetés általános forrásaként szolgálnak.
- céladó: előre meghirdetett közszükségletek kielégítésére vagy meghatározott célok finanszírozására szedik be, például szakképzési hozzájárulás.

Az adó mértéke szerint

- lineáris: az adó az alappal egyenes arányban változik, ilyen például a jelenlegi egykulcsos személyi jövedelemadó rendszere,
- progresszív: az adó összege, az adóalap növekedésénél nagyobb mértékben nő, illetve sávoosan progresszív: akkor emelkedik az adókulcs, amikor az adóalap egy bizonyos sávot átlép, ilyen a személyi jövedelemadó 2010 előtti többkulcsos rendszere,
- regresszív: az adókulcs mértéke az adóalap emelkedésével csökken (a gyakorlatban ritkán alkalmazott típus).

Teljesítés módja szerint

- önadózás: adóalany által teljesített önbevallás és befizetés útján, például társasági adó,
- levonás: kifizető által történő levonás a magánszemélyek részére fizetett munkabéreknel,
- kivetés: egyes helyi adók, például gépjárműadó, vagy a visszterhes vagyonszerzéshez kapcsolódó illetékek,
- behajtás.

Üzemgazdasági hatása szerint

- költségeket befolyásoló: valamely termelési tényező, eszköz adóztatása, amely által annak költsége növekszik például cégautóadó,
- bevételeket érintő: a termékek, illetve szolgáltatások árába beépülő adók, például áfa, jövedéki adó,
- jövedelemre és nyereségre ható adók: az adóalanynál képződő adózott jövedelem nagyságát befolyásolják például társasági adó, személyi jövedelemadó
- a visszamaradó nyereség felhasználását befolyásoló adók: ilyenek például a vagyoni típusú adók.

3.2. ADÓZTATÁS KÖZPONTI ÉS HELYI INTÉZMÉNYEI

Állami adó- és vámhatóságként: Nemzeti Adó- és Vámhivatal (www.nav.gov.hu) mint államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörében kiadott rendeletében kijelölt miniszter (pénzügyminiszter) által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv.

A NAV feladata:

- a részben vagy egészben a központi költségvetés, a Nyugdíjbiztosítási Alap, az Egészségbiztosítási Alap vagy az elkülönített állami pénzalap javára teljesítendő kötelező befizetés megállapítása, beszedése, nyilvántartása, végrehajtása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése,
- a központi költségvetés, az elkülönített állami pénzalap terhére juttatott támogatás, adó-visszaigénylés vagy adó-visszatérítés megállapítása, nyilvántartása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése,
- az uniós vámjog végrehajtásáról szóló törvény hatálya alá tartozó kötelező befizetések megállapítása, beszedése, nyilvántartása, végrehajtása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése, feltéve, ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik, például a Magyar Államkincstár privilegizált feladatai.

Az állami adó- és vámhatóság feladatait területi szervein keresztül (megyei adó- és vámigazgatóságok), illetve elektronikus ügyintézés keretében, informatikai rendszerek útján látja el.

Helyi adóhatóságként: az önkormányzat jegyzője mint önkormányzati adóhatóság.

Helyi adóügyben az az önkormányzati adóhatóság jár el, amelynek önkormányzata a helyi adót bevezette.

Az önkormányzati adóhatóság jár el első fokon:

- a helyi adók, települési adók;
- a belföldi rendszámú gépjárművek adója,
- illetve a jogszabály által a hatáskörébe utalt egyéb kötelezettségek vonatkozásában.

3.3. NEMZETKÖZI ADÓZÁS ALAPJAI

A nemzetközi adózás alapvető célja a kettős adóztatás és az aluladóztatás elkerülése. Valamennyi állam szuverén joga az adóztatás, azonban az említett célok elkerülése érdekében esetenként le kell mondani a teljes adószuverenitásról, és elő kell segíteni a nemzetközi adójog érvényre jutását. Ismerkedjünk meg a nemzetközi adózás legfontosabb fogalmaival és az irányadó jogi szabályozók rendjével.

- **Adószuverenitás:** Minden állam saját maga meghatározhatja, hogy milyen módon alakítja ki az adórendszerét, ugyanakkor ennek keretében külső adójogviszonyait is rendeznie kell, tekintettel arra az egyszerű tényre, hogy más államok ugyanúgy szeretnék az adószuverenitást érvényre juttatni, így ennek egyik alapja a megállapodásokon nyugvó kölcsönös önkorlátozás.
- **Kettős adóztatás:** Kétszeres vagy többszörös adóztatás, ami jogi értelemben akkor áll fenn, ha ugyanannak az adóalanynak ugyanarra az adótárgyára azonos időpontban vagy időszakban két vagy több állam is azonos vagy hasonló adó alkalmaz.
- **Alul- vagy felüladóztatás:** Aluladóztatás esetén a nemzetközi, illetve nemzeti szabályok anomáliából adódóan az alacsonyabb adóterhelés miatt versenyelőnyhöz juthat egy adóalany, felüladóztatás esetén ennek ellenkezőjéről beszélünk.

Irányadó jogrend

- **Kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények:** Meghatározók a nemzetközi adójogban, bilaterális jellegűek, így kétoldalúak. Szabályozási céljuk annak meghatározása például, hogy egy adott jövedelemtípus adóztatására a magánszemély illetősége szerinti állam, vagy a jövedelem forrása szerinti állam jogosult. Hazánk több mint nyolcvan külföldi állammal, ezen belül az Európai Unió összes tagállamával kötött kettős adóztatás elkerülését célzó egyezményt.

- **Modellegyezmények:** A modellegyezmények lényegében ajánlások, ezek nem kötelező érvényűek, inkább az erősen ajánlott kategória azon államok számára, amelyek az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) tagállamaival tartanak gazdasági kapcsolatot.
- **Adóügyi jogsegélyegyezmények:** nemzetközi egyezmény alapján kölcsönös segítségnyújtás az adók kivetésénél és behajtásánál, amelynek lényege, hogy a megkeresett partnerország eljárási szabályai szerint vetik ki és hajtják be a megkereső állam ott tartózkodó állampolgárától az adót.
- **Nemzeti adójogszabályok.**

Alapelvek

- **Székhely vagy nemzetiség elve:** A nemzetközi adóztatásban az illetékes joghatóság szempontjából az elhatárolás természetes személyek esetében történhet például a lakóhely, szokásos tartózkodási hely, illetve a létérdek központ alapján, amelyek mind a székhely elvét követik. A gazdasági társaságoknál jellemzően a székhely, illetve a tevékenység végzésének helyszínéül szolgáló telephely az irányadó. A nemzetiség elvénél az állampolgári hovatartozás az irányadó. Amennyiben az egyik adóztató fél a székhely elvet, a másik a nemzetiségi elvet tartja elsődlegesnek az adott jogkérdésben az adóztatás szempontjából, akkor létrejöhet a nem kívánt kettős terhelés.
- **Területiség vagy univerzalitás elve:** Az első szerint adóztatandó az adott területi egységen, például belföldön megszerzett jövedelem, míg az utóbbi szerint területi egységtől függetlenül akár az egész világon szerzett vagy adóztatható.
- **Eredet vagy célország elve:** Jellemzően a forgalomhoz kapcsolódó adóknál van jelen. Az eredet ország elve szerint amelyik államban történik a termék vagy szolgáltatás előállítás, annak az országnak a költségvetése kapja meg a forgalmi adót. A célország elve a fogyasztás elsődlegességét tekinti irányadónak, így ennek érvényesülése esetén annak az országnak a bevételeit gyarapítja a forgalmi adó, ahol a fogyasztás történik.

Végezetül foglaljuk össze, hogy egy magyar állampolgár esetében, ha külföldről (például egy másik EU-s tagállamból) származó jövedelme keletkezik, akkor az adókötelezettség megállapítása szempontjából milyen alapvető lépéseket kell elvégeznie.

1. Meg kell határozni az adóügyi illetőségét: azon magyar állampolgárok, akik az adóév döntő részében Magyarországon tartózkodnak, és kizárólag itthon van bejelentett állandó lakóhelyük, azok magyar adóügyi illetőséggel bírnak.
2. Meg kell határozni, hogy a megszerzett jövedelmet melyik tagállam adóztathatja: jelen esetben meg kell vizsgálni az adott tagállammal megkötött kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezménynek az adott jövedelemtípusra vonatkozó rendelkezéseit.
3. Az előbbieken alapján meghatározott tagállam nemzeti szabályai szerint meg kell határozni az adókötelezettséget.
4. Fontos tudnivaló, hogy ha a 2. pont szerint egy másik tagállamban adóztatandó a jövedelem, attól itthon még keletkezhet kiegészítő adókötelezettség! Ilyen például az az esetkör, amikor a kettős adóztatást elkerülő egyezmény alapján a külföldön adóztatott jövedelmet az adóalap számítása során nem kell figyelembe venni, azonban fennállhat az adóbevallásban annak tájékoztató adatként történő feltüntetési kötelezettsége.

4. ADÓREFORM 2010 UTÁN: A HATÉKONYABB ÉS IGAZSÁGOSABB ADÓRENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK STRATÉGIAI ALAPJAI

Az adók szerkezetében jelentős átrendeződés következett be az elmúlt években. A 2010 előtti hazai adórendszer sajnos nem ösztönözte kellő mértékben a munkavállalást, illetve a munkahelyteremtést, tekintettel arra, hogy a munkából adódó jövedelmek rendkívül magas adóterhet viseltek. A legálisan és teljes fizetésükkel bejelentett dolgozók esetében a 2010 előtti magyar adószabályozás az egyik legmagasabb terheléssel járó és a legprogresszívebb adórendszer volt a régióban, és jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a magyar munkaerőpiaci aktivitási ráta a legalacsonyabbak közé süllyedt az EU-ban. Mindannyiunk számára ismert tény, hogy az ilyen magas elvonási szint érdekelté tette mind a munkavállalót, mind a munkáltatót az adóelkerülésben (gondoljunk csak a minimálbéren bejelentve, pluszpénz a zsebbe megoldásokra, amelyek már szinte az álláshirdetésekből is publicitást nyertek).

A magyar gazdaságpolitika és ennek keretében a 2010. évtől elindított adóreform legfőbb célkitűzései az alábbiak (Matolcsy György: *Egyensúly és növekedés* című könyvében foglaltak szerint):

- **Költségvetési konszolidáció** – bankadó és különadók bevezetése.
- **Munkahelyteremtést és munkavállalást fékező tényezők kivezetése** – munkahelyvédelmi akcióterv, a mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítését célzó intézkedések.
- **Munkavállalók érdekeltségének erősítése** – egykulcsos szja bevezetése.
- **Családok erősítése, a gyermekvállalás támogatása** – kedvezményrendszer átalakítása.
- **Azonos versenyfeltételek megteremtése** – a belföldi monopolterületek különadók útján történő bevonása a közteherviselésbe.
- **Fenntartható egyensúly biztosítása** – az adóbevételek szerkezeti változtatása, a fogyasztási és forgalmi adók szerepének növelése.
- **Beruházások ösztönzése** – ezáltal is új munkahelyek teremtése.
- **Adóalapok szélesítése** – a rejtett gazdaság visszaszorítása.
- **XXI. századi „modern adók” bevezetése** – környezetvédelemmel, illetve az egészségesebb élelmiszerekkel történő ellátással kapcsolatos különadók.

A fentiek szellemében a 2010. év második felétől elindult adóreform keretében a munkát terhelő adókról a fogyasztási adókra történt a súlypontát helyezés, ami nemcsak a foglalkoztatási fordulat elérését támogatta, hanem a termelést is olcsóbbá tette, és javította a külső versenyképességet. A munkát terhelő adók csökkentését költségvetési szempontból a fogyasztási adók növelése ellensúlyozta, amelyhez a közteherviselés egyenlőbb elosztását célzó válságadók bevezetése is hozzájárult. A természetes személyeknél a teherbíró képesség általános elvét részletezve az Alaptörvényben rögzítésre került, hogy a közteherviselés körében az arányosság mellett is hangsúlyozottan figyelembe kell venni a gyermekvállalással együtt járó terheket. A közös szükségletek fedezéséhez való hozzájárulás mértékét a gyermeket nevelők esetében a gyermeknevelés kiadásainak figyelembevételével kell megállapítani. A családi adókedvezménynek köszönhetően az adórendszer már nemcsak a magánszemélyek egyéni jövedelmét, hanem az adott jövedelemből eltartott családtagok számát is figyelembe veszi.

A vállalati szektorban megfigyelhető volt, hogy a kis és közepes méretű hazai vállalkozások effektív adóterhelése magasabban alakult a mikro-, illetve a nagyvállalatok terhelésénél. Ezt elsősorban nem az adókulcsok generálták, hanem az okozta, hogy az adókedvezményeket jellemzően a nagyvállalatok tudták kihasználni, és esetükben a nemzetközi hálózatuk nagyobb lehetőséget adott az adóoptimalizálásra. A mikrovállalkozások a magas adókulcsokat számos legális megoldással el tudták ugyan kerülni, illetve bizonyos mérethatárig kedvezményes adókulcsokat érvényesíthettek, de ezek a szabályok erősen az egészséges növekedés ellen hatottak (például EVA, amely 2020-ban kivezetésre került). Mindezek következtében a kis- és közepes méretű, növekedni kívánó, ezért az adózási szabályoknak megfelelő, de kedvezményekre általában nem jogosult vállalkozások szembesültek a legmagasabb effektív adókulcsokkal. Az elmúlt években a vállalati adók átalakítása úgy valósult meg, hogy csökkent a kis- és középvállalkozói szektor adóterhelése, ugyanakkor növekedett egyes, általában nagyobb vállalkozások által dominált szektorok adóterhelése.

A kis- és középvállalkozói szektor adóterhelésének csökkentését szolgálta a nyereségadókulcs mérséklése, illetve a munkahelyvédelmi akció keretében a kisadózók tételes adója (KATA) és a kisvállalati adó (KIVA) bevezetése. A bevezetett különadók nagyobb terhelést jelentettek a pénzügyi, az energia-, a távközlési és a kiskereskedelmi szektorokban. A különadókkal kapcsolatban fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy azok egy része (biztosítási adó, távközlési adó, pénzügyi tranzakciós illeték) fogyasztási, forgalmi típusú adónak tekinthető.

2017. január 1-jétől a társasági adókulcs egységesen 9%-ra csökkent, ami számottevően hozzájárul mind a hazai vállalkozások beruházásainak élénkítéséhez, mind Magyarország pozíciójának erősítéséhez az új székhelyet kereső vállalatok letelepedéséért folyó nemzetközi versenyben. A beruházásokra gyakorolt pozitív hatása révén az intézkedés hosszabb távon a termelékenység és így a bérszínvonal emelkedését is eredményezheti, amely költségvetési többletbevételt generál. A kisvállalati adó (KIVA) átalakításával az adórendszer 2020-tól 13%-ról 12%-ra mérséklődik, ezáltal még kedvezőbb adózási környezetet teremt a növekedésre képes kis- és középvállalkozások számára.

A növekedésorientált gazdaságpolitika elvárásainak megfelelően az adóreform folytatódik. A gazdaságpolitika újabb lépésekre készül a teljes foglalkoztatottság irányába, további támogatást biztosít a családoknak, és tovább erősítve az ország gazdasági stabilitását egy növekedési pályán lévő, erősödő gazdaságra alapoz. A munkahelyteremtés mellett azt is fontos kérdés, hogy mindenkinek megérje dolgozni, ennek érdekében folytatódnak a béremelési programok: a közszférában közvetlen állami döntéssel, a piaci szférában a munkát terhelő adók újabb csökkentése útján, illetve a minimálbér-emelésével.

2020. január 1-jétől élethosszig mentesülnek a – munkával szerzett jövedelmek utáni – személyijövedelemadó-fizetés alól azok az anyák, akik négy gyermeket szültek vagy fogadtak örökbe, és őket saját háztartásukban nevelték legalább 12 évig. Ez az intézkedés nemzetközi szinten egyedülálló próbálkozás a családvédelmi intézkedések keretében. A családok támogatásának szellemében nő a kétgyermekes családok havi adókedvezménye, és továbbra is számíthatnak adókedvezményre az első házások: Kedvezőbbé vált a gyermekek után járó családi kedvezmény igénybevétele, mert a teljes, 18,5 százalékos társadalom-biztosítási járulék terhére érvényesíthető lesz a kedvezmény. Továbbá új elemként jelenik meg, hogy az ingatlan bérbeadása esetén nem minősül bevételnek az ingatlan használatához kapcsolódó, más személy által nyújtott, e személytől vásárolt szolgáltatásnak (így különösen a közüzemi szolgáltatásnak) a bérbeadó által a bérbevevőre – az igénybevétellel arányosan – áthárított díja.

Nézzük meg konkrét számokkal a magánszemélyek bérjövödelmének terhelését és a családokat támogató kedvezmények érvényesülését a 2021-es szabályok szerint. A szemléletes példa kedvéért egy bruttó 400 000 Ft havi munkabérrel rendelkező személy nettó bérének levezetését tekintjük át az alábbi élethelyzetekben.

1. Nem minősül friss házasnak, nincs kedvezményezett eltartottja, és nem jogosult semmilyen egyéb kedvezményre:

Bruttó havi munkabér	400.000 Ft
Szociális hozzájárulási adó (munkáltatói teher) 15,5%	62.000 Ft
Szakképzési hozzájárulás (munkáltatói teher) 1,5%	6.000 Ft
Társadalombiztosítási járulék 18,5%	74 000 Ft
Számított SZJA	60.000 Ft
Összes adó	60.000 Ft
Havi összes levonás a bruttó bérből	134.000 Ft
Havi összes munkaadói járulék	68.000 Ft
Munkaadó összes havi költsége	468.000 Ft
Nettó havi munkabér	266.000 Ft

2. Friss házас, már egy kedvezményezett eltartott gyermekkel:

Bruttó havi munkabér	400.000 Ft
Kedvezményezett eltartott	1
Szociális hozzájárulási adó (munkáltatói teher)	62.000 Ft
Szakképzési hozzájárulás (munkáltatói teher)	6.000 Ft
Társadalombiztosítási járulék	74 000 Ft
Családi adókedvezmény	10.000 Ft
Friss házасok adókedvezménye	5.000 Ft
Számított SZJA	60.000 Ft
Családi adókedvezménnyel csökkentett SZJA	45.000 Ft
Összes adó	45.000 Ft
Havi összes levonás a bruttó bérből	119.000 Ft
Havi összes munkaadói járulék	68000 Ft
Munkaadó összes havi költsége	468.000 Ft
Nettó havi munkabér	281.000 Ft

3. Már nem friss házас, három kedvezményezett eltartott gyermekkel:

Bruttó havi munkabér	400.000 Ft
Kedvezményezett eltartottak	3
Szociális hozzájárulási adó (munkáltatói teher)	62.000 Ft
Szakképzési hozzájárulás (munkáltatói teher)	6.000 Ft
Társadalombiztosítási járulék	74 000 Ft
Családi adókedvezmény	99.000 Ft
Számított SZJA	60.000 Ft
Családi adókedvezménnyel csökkentett SZJA	0 Ft
Összes adó	0 Ft
Havi összes levonás a bruttó bérből	35.000 Ft
Havi összes munkaadói járulék	84.000 Ft
Összesen havonta az államnak fizetendő	119.000 Ft
Munkaadó összes havi költsége	468.000 Ft
Nettó havi munkabér	365.000 Ft

**Családi járulékkedvezményből adódóan alacsonyabb összegű a járulékfizetés, mivel a családi adókedvezmény összege több, mint amennyi az adóból érvényesíthető. Amennyiben a bruttó bér alapján kalkulált szja nem nyújt fedezetet a teljes családi kedvezmény igénybevételére, akkor az a járulékok terhére érvényesíthető. Fontos, hogy a kedvezmény ilyen irányú igénybevétele a társadalombiztosítási ellátásokra való jogosultságot nem csorbitja!*

4. Lépünk vissza 13 évet az időben, és nézzük meg, hogy a 2021-ban bruttó 400.000 Ft-ot kereső háromgyermekes családfenntartó milyen nettó bérhez juthatott volna 2008-ban:

Havi bruttó munkabér	400.000 Ft
Gyerekek száma	3
Számított SZJA	118.500 Ft
Nyugdíjjárulék (9,5%)	38.000 Ft
Egészségbiztosítási járulék (6,0%)	24.000 Ft
Munkavállalói járulék (1,5%)	6.000
Érvényesíthető családi adókedvezmény	12.000 Ft
Ténylegesen fizetendő SZJA (26,6%)	106.500 Ft
Nettó bér	225.500 Ft

Mindemellett a munkáltató összes havi költsége 535.950 Ft, ami közel 67 950 Ft többlet a 2021. évi állapothoz mérten.

5. JÖVEDELEM TÍPUSÚ ADÓK

5.1. SZJA: SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ

A központi alrendszer 2018-ra tervezett adóbevételeinek mintegy 15%-át adja a 1995. évi CXVII. törvény rendelkezései szerint meghatározott személyi jövedelemadó. A személyi jövedelemadó, avagy hétköznapi nyelvben használatos rövidítés szerint az **szja** a magánszemélyek és egyéni vállalkozók jövedelmét terhelő lineáris adó. Az európai országok többségében (és Magyarországon is 2010 előtt) sávosan progresszív volt az szja, ami azt okozta, hogy egy bizonyos jövedelemhatár fölött a többlet-jövedelmet magasabb adókulcs terhelte. A hivatkozott törvény rögzíti, hogy hazánkban mindenkinek, aki jövedelmet szerez, részt kell vállalnia a közterhek viselésében, továbbá, hogy az szja alapvető célja az állami feladatok ellátásához szükséges adóbevétel biztosítása és csak kivételesen cél egyes társadalmi, gazdasági feladatok elősegítése az adóztatás révén. A jogszabály általános érvennyel mondja ki minden jövedelem adókötelezettségét, amelytől eltérő szabályt, az adóból kedvezményt csak törvénnyel lehet megállapítani.

A személyijövedelemadó-törvény hatálya a magánszemélyre, annak jövedelmére, a jövedelmet juttató személyre, valamint a jövedelemmel összefüggő kötelezettségekre és jogosultságokra terjed ki. Az adókötelezettség arra a magánszemélyre terjed ki, aki belföldről szerez jövedelmet, illetőleg arra, aki belföldi illetőségű és külföldről származó jövedelme (is) van. A belföldi magánszemélyt – állampolgárságától függetlenül – az összes (így a külföldről és belföldről származó) jövedelme után adókötelezettség terheli, míg a külföldiek adókötelezettsége minden olyan jövedelemre kiterjed, amely a jövedelemszerzés helye szerint belföldről származik, vagy amely nemzetközi szerződés alapján Magyarországon adóztatható. Az szja fő kötelezettje a magánszemély, de az adókötelezettség teljesítésében esetenként más adózók is közreműködnek ilyen adóalany a magánszemélynek jövedelmet juttató, kifizetőnek minősülő személy (cég, szervezet) is az adó (adóelőleg) megállapítása tekintetében, valamint a törvény azon rendelkezései alapján, amelyek a kamatjövedelem, a nyereség, a nyilvános vetélkedő, verseny díja, valamint a béren kívüli és egyes meghatározott juttatások esetében az adó megfizetésére a kifizetőt kötelezik. Például kamatjövedelem esetében az azt kifizető hitelintézetet, befektetési szolgáltatót is kifizetőnek kell tekinteni.

Az adó alapja az adóköteles bevételből megállapított, a törvény rendelkezései szerinti levonásokkal csökkentett jövedelem és az adóalap-növelő tételek összege. Az adó megállapításának és megfizetésének alapelveként a törvény azt rögzíti, hogy azt alapesetben naptári évenként kell értelmezni, az adóbevételek folytonosságát azonban adóelőleg-fizetéssel kell biztosítani. A törvény hatálya nem terjed ki a természetes személyek egymás között háztartási munkára létesített foglalkoztatási jogviszonyában elért jövedelemre, mivel az ilyen jövedelem adórendszeren kívüli keresetnek minősül. A háztartási munka fogalmába a kizárólag a természetes személy és háztartásában vele együtt élő személyek, továbbá közeli hozzátartozói mindennapi életéhez szükséges feltételek biztosítását szolgáló következő tevékenységek tartoznak: lakás takarítása, főzés, mosás, vasalás, gyermekek felügyelete, házi tanítása, otthoni gondozás és ápolás, házvezetés, kertgondozás.

Összefoglalva:

Adóköteles jövedelem = adóköteles bevétel – az elismert költségek

Adóalap = adóköteles jövedelem ± adóalap módosító tételek

A természetes személyek adóköteles és nem adóköteles juttatásokban is részesülhetnek, nézzünk erre néhány példát:

- Adóköteles jövedelem és juttatások:
 - o Magánszemélyt terheli az adó,
 - » összevonandó jövedelmek (például munkabér),
 - » külön adózó jövedelmek (például ingatlanügylet),
 - o Kifizetőt terheli az adó: béren kívüli juttatások.
- Nem adóköteles jövedelem és juttatások (például szociális pénzbeli ellátások, segélyek, nyugdíj).

Az összevonandó jövedelmek körébe alapvetően két fő jövedelemtípus tartozik: az önálló tevékenységből származó jövedelem és a nem önálló tevékenységből származó jövedelem.

Önálló tevékenységből származó jövedelem például az egyéni vállalkozó vállalkozói kivétje, a mezőgazdasági őstermelő, vagy a bérbeadó tevékenysége.

A nem önálló tevékenységből származó jövedelmeket az szja tételesen felsorolja, ennek szellemében nem önálló tevékenység például a munkaviszonyban vagy a közfoglalkoztatási jogviszonyban folytatott tevékenység, valamint a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének tevékenysége. Nem önálló tevékenységből származó bevételnek minősül például a munkabér, a tiszteletdíj vagy az illetmény. Nem önálló tevékenység esetén költségek jellemzően nem számolhatók el.

Az összevonandó és a külön adózó jövedelmek elhatárolása: az összevontan adózó jövedelmek esetében a jövedelmeket össze kell adni és a jövedelmeket megszorozva az adókulccsal kapjuk a számított adót. A külön adózó jövedelmeket ezzel szemben nem kell összeszámítani, az összevont adóalapba nem számítanak bele, és nem kell összevonni azokat más jövedelemtípussal. Ennek köszönhetően egyfelől elkülönülnek a munkából és a tőkéből eredő jövedelmek, másfelől pedig a társadalombiztosítás szempontjából az ellátásokat megalapozó járulékalapot képező jövedelemként az összevont adóalapba tartozó tevékenységből (a munkából) származó bevétel elkülöníthető, harmadrészt pedig az adókedvezmények és adómentességek csak az összevont adóalapba tartozó jövedelmekkel kapcsolatban érvényesíthetők.

Az szja kedvezmények lehetnek adóalapot vagy adót csökkentő kedvezmények. Az szja jellemzően az összevont adóalap adóját csökkentő kedvezményeket tartalmaz, ilyen például a családi kedvezmény. A családi kedvezmény az összevont adóalapot csökkentő olyan adóalap-kedvezmény, amelyet az arra jogosult – jogosultsági hónaponként – az eltartottak számától függően a kedvezményezett eltartottak után érvényesíthet. 2021-ban az egy, három, vagy több eltartott esetén érvényesíthető kedvezmény havi összege, 1 gyermek után 66 670 forint, 3 (és minden további) gyermek esetén 220 000 forint. Két eltartott esetén ez az összeg 133 330 forint. A kedvezmény működését és nettó jövedelemre gyakorolt hatását az előző fejezetben részleteztük. 2021-ben hatályba lépő fontos változás az szja-ban, hogy a személyi kedvezmény, amely tartós fogyatékoság esetén jár, adóalap kedvezménnyé avanszált, a minimálbér egyharmadát érvényesíthetik kedvezményként, a korábbi adókedvezmény helyett.

Fontos megemlíteni az öngondoskodást, amely hosszú távú adópolitikai célkitűzésként az szja kedvezmények rendszerében is megjelenik: az önkéntes nyugdíjpénztári, nyugdíjbiztosítási és nyugdíj-előtakarékossági számlára (NYESZ) történő befizetések esetén, az összeg 20%-a, de maximum évi 130 ezer forint az adózó rendelkezése szerint a pénztári számlákra átutalható.

5.2. KATA: KISADÓZÓ VÁLLALKOZÁSOK TÉTELES ADÓJA

A kisadózó vállalkozások tételes adójával kapcsolatos rendelkezéseket a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról szóló 2012. évi CXLVII. törvény tartalmazza. A kisadózó vállalkozások tételes adója egy átalány jellegű adó, amely kifejezetten a mikrovállalkozói kört megcélözva lehetővé teszi az adókötelezettségek rendkívül egyszerű teljesítését. A Kata minimális adminisztrációs teherrel járó adónem, ami könnyen tervezhetővé teszi az adóterheket, a tételes adót a legkisebb, önfoglalkoztatónak tekinthető vállalkozásoknak célszerű választania.

A Kata által kiváltott közterhek:

- Vállalkozói személyi jövedelemadó, vállalkozói osztalékalap utáni adó, átalányadó
- Társasági adó
- Személyi jövedelemadó, járulékok, egészségügyi hozzájárulás
- Szociális hozzájárulási adó, szakképzési hozzájárulás

A Kata választásának feltételei:

- Egyéni vállalkozó
- Egyéni cég
- Ügyvédi iroda
- Betéti társaság vagy közkereseti társasági forma magánszemély tagokkal

A kisadózó vállalkozásnak a főállású kisadózó után havi 50 ezer, a főállásúnak nem minősülő kisadózó után havi 25 ezer forint tételes adót (katát) kell fizetnie. Amennyiben a kisadózó vállalkozás úgy nyilatkozott, hogy a főállású kisadózó után magasabb összegű tételes adót fizet, akkor az adó összege minden megkezdett naptári hónapra 75 ezer forint. A kedvezményes adózási lehetőség 12 millió forint éves bevételig lehetséges, a bevétel 12 millió forintot meghaladó része után már 40%-os mértékű adót kell fizetni. Fontos megemlíteni, hogy bevételnek minősül a kisadózó vállalkozás által a vállalkozási tevékenységével összefüggésben bármely jogcímen megszerzett vagyoni érték.

2021-ben szigorodott a KATA szabályozása, hiszen, amennyiben egy adott vállalkozó partner, aki a katás vállalkozásnak 3 millió Ft-ot meghaladó bevételt juttat, 40%-os adó fizetésére kötelezett. Szintén 40%-os adó terheli azon katás vállalkozót, aki export partner felé számláz ki 3 millió Ft-ot meghaladó összeget.

5.3. KIVA: KISVÁLLALATI ADÓ

A kisvállalati adóra irányadó előírások a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról szóló 2012. évi CXLVII. törvényben kerültek lefektetésre. A kisvállalati adó olyan központi adónem, amely biztosítja a kis- és középvállalkozók számára, hogy pénzforgalmi eredményük és az általuk foglalkoztatottak bértömegének együttes összege alapján teljesítsék adókötelezettségeiket, kiváltva társasági adót és a munkáltatói bérterheket. A kisvállalati adó a katához hasonlóan más adónemeket kiváltó, választható adónem. A kiva három adónemet vált ki, a szociális hozzájárulási adót, a szakképzési hozzájárulást és a társasági adót.

Az adó mértéke 2021-től az adóalap 11%-a, alapja a személyi jellegű ráfordítások és a pénzforgalmi szemléletű eredmény összege. A kiva előnye, hogy a nyereséget és bértömeget azonos kulccsal terheli, így elősegíti a foglalkoztatást és a bérfejlesztést. Másfelől biztosítja, hogy a vállalkozás vagyoniának növelésére fordított eredmény ne növelje az adóalapot, így ösztönzően hat a növekedésre.

Az adóalanyiség választásának feltételei vannak, amelyek szerint a kivát választhatja:

- Egyéni cég, betéti társaság, közkereseti társaság.
- Kft., zrt.
- Szövetkezet, lakásszövetkezet.
- Erdőbirtokossági társulat.
- Végrehajtói iroda.
- Ügyvédi iroda, közjegyzői iroda.
- Szabadalmi ügyvivői iroda.

További feltételek:

- Átlagos statisztikai állományi létszám: legfeljebb 50 fő.
- Bevételi határ: 3 milliárd Ft.
- Mérlegfőösszeg maximum: 3 milliárd Ft.
- Az adótartozás a bejelentkezéskor nem haladja meg az 1 millió forintot.

A kisvállalati adó éves elszámolása, az adóalany a kisvállalati adó alapját és az adót adóévenként köteles megállapítani és az adóévet követő év május 31-ig bevallani. Az adózó az adóelőleg megállapítási, bevallási és fizetési kötelezettségének negyedévente, a tárgynegyedévet követő hónap 20-áig tesz eleget a NAV felé.

5.4. TAO: TÁRSASÁGI ADÓ

A társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény rendelkezik erről az adóról, Hazánkban a gazdasági társaságok vállalkozási tevékenysége alapján keletkező jövedelmét társasági adókötelezettség (tao) terheli, ami lényegét tekintve a jogi személyiségű és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok által az adott évben elért jövedelmük után fizetett direkt adó. A tao az adóköteles jövedelem arányában százalékosan meghatározott, át nem hárítható lineáris jövedelem típusú adó, amely legfontosabb jellemzői a pozitív eredmény elvűség és a versenysemlegesség (struktúra, méret, tevékenység jellegétől független).

Az adó tárgya a vállalkozási tevékenység: ilyennek minősül minden jövedelem- és vagyonszerzésre irányuló vagy azt eredményező gazdasági tevékenység. Hatálya a belföldi illetőségű adóalanyok tekintetében korlátlan, a bel- és külföldről származó jövedelmekre egyaránt vonatkozik. Fontos kiemelni, hogy a tao szempontjából a külföldi vállalkozó esetében csak a belföldi telephelyen végzett vállalkozási tevékenységből származó jövedelmére terjed ki az adókötelezettség. Az adónem egy sajátos vállalkozási eredményt, egy többletet terhel, ami nem konkrétan a számviteli levezetés szerinti eredmény, hanem egy speciális korrekciók eredményeként számítandó adóalap. A korrekciók – a gyakorlatban adóalapot növelő és csökkentő – tételek célja adópolitikai jellegű: ezekkel valósulnak meg az adóalap védelmére és az ösztönzésre, illetve korlátozásra irányuló jogalkotói szándékok.

Az adóalap levezetése az alábbi sarokpontok mentén történik:

1. Adózás előtti eredmény (ez nem egyenlő az adó alapjával!)
2. - Adóalapot csökkentő tételek
3. + Adóalapot növelő tételek
4. = Adóalap
5. Adóalap x 9% = Számított adó
6. - Adókedvezmények
7. = Adófizetési kötelezettség
8. Adózás előtti eredmény – Adófizetési kötelezettség = Adózott eredmény

A társasági adó rendszerében az aktuális gazdaságpolitikai célkitűzésekkel összhangban beruházásösztönző, az elmaradott térségek felzárkóztatását elősegítő, továbbá a kis- és középvállalkozások működését támogató kedvezmények működnek.

A társaságoknak az adóévre megállapított társasági adó összegét május hónap utolsó napjáig kell bevallaniuk és megfizetniük a NAV által rendszeresített nyomtatványon.

A hazai adóztatási gyakorlatban már ismert rendelkezési konstrukció a társasági adó rendszerébe is beépítésre került a 2015. évtől, amelynek következtében az adózó az alábbi kedvezményezett célokra teheti meg a felajánlást:

- filmalkotások támogatására,
- látvány-csapatsportok támogatására.

5.5. OFFSHORE ALAPISMERETEK

Az emberiség történelemben az adózás feltalálásával egykorú az adózás elkerülése. A görögök korában, amikor egy görög kikötő adót vetett ki a beérkező hajók rakományára, elkezdődtek a kalkulációk és a trükkök. A hajók egy része a közeli, alacsonyabb adózású vagy adómentes kikötőkben rakodott ki, majd az árut szárazföldön szállították tovább. Az adókikerülés technikái a századok során sokat fejlődtek, és mai kifinomult formájukat századunkban érték el. Ma már nem pusztán adóoptimalizálásról van szó, hanem a vagyonok, működőtőkék és jövedelmek precíz, multinacionális csoportosításáról.

Az *offshore* angol szó, a brit szóhasználatban parttól távol fekvőt, illetve part mentit jelent. A gazdasági életben az amerikaiak az USA-n kívüli tevékenység, üzlet, cég jelzőjeként használják. Tulajdonképpen olyan vállalkozásról van szó, amely a bejegyzése szerinti országban (belföldön) nem végez gazdasági tevékenységet, üzleti aktivitása alapján külföldinek minősül. A *tax haven* szintén angol kifejezés, adókikötőt, adómenedéket jelent. Azokat az államokat, illetve gazdasági szempontból önálló, de politikailag függő területeket illetik vele, amelyek az offshore cégalapítás számára különösen kedvező feltételeket biztosítanak. Az adóparadicsom a tax haven angol kifejezésnek a magyar nyelvben meghonosodott jelentése. Az offshore cégeknek otthon, de gyakran tényleges tevékenységük helyén is kell különböző adókat fizetni. Egy cég nem attól válik adómentessé, hogy offshore, hanem attól, hogy egy adóparadicsomban offshore! Ha nem is teljesen adómentes, tényleges „hazai” adóterhei minimálisak, és ami a legfontosabb, általában nem kell nyereségadót fizetnie. Tehát ha adó alatt nyereségadót értünk, akkor valóban adómentességről beszélhetünk. Ami lényeges és bennünket leginkább foglalkoztat, hogy a hazai adón kívül az offshore cégeket terhelhetik adókötelezettségek abban az országban is, ahol telephelyet működtetnek. A cég működtetése az offshore jelleg miatt csak az alapítás helyén kívül folytatható, ezért nem szükséges sohasem odautazni. Mivel a cég bankszámlái a világon bárhol, tehát elvileg Magyarországon is lehetnek, azok kezelése sem igényel külön utaztatást. Az évente előírt adó- illetve jelentési kötelezettségnek postai vagy elektronikus úton lehet eleget tenni. Egy offshore cégből több minőségben is lehet hasznot húzni. A cég haszonélvezője lehet az igazgató, a tulajdonos vagy az anonim tulajdonos. Az ilyen személy előnyei kézenfekvők: teljes rendelkezési joggal bír egy olyan cégben, amelynek adóterhei minimálisak, senki nem lát bele az üzleti könyveibe, vagyona biztonságban van.

Az egyik legnépszerűbb felhasználása az adóparadicsomokban bejegyzett offshore cégeknek az anyaországban magas vállalati adóterhek csökkentése. Nem véletlen tehát, hogy a legtöbb offshore céget olyan országok állampolgárai jegyeztetik be, ahol ezek a direkt elvonások meglehetősen magasak. A vállalati nyereségadó közvetlen (az esetek többségében lineáris) kapcsolatban áll a képződő vállalati nyereséggel. Ezt a nyereséget kell átcsoportosítani az alacsony – vagy éppen nulla – adózású adóparadicsomba. A vállalati nyereséget egyrészt az árbevétel oldaláról (bevételi oldal), másrészt a

ráfordítások és költségek oldaláról (kiadási oldal) lehet befolyásolni. Azoknak, akik valamilyen szabadalom, védjegy, bejegyzett márka felett rendelkeznek, azok hasznát húzzák – akár cégeként, akár magánszemélyként –, hazájukban gyakran igen tekintélyes adófizetési kötelezettségük keletkezik. Viszonylag széles körben alkalmazott eljárás az, amikor az ilyen – az adózatató ország területéhez nem kötött – immateriális javak tulajdonosai azok hasznosítási jogát, tulajdonjogát – esetleg csak egy jelképes összegért – egy offshore cégnek átadják. Az átadás után ezekből származó bevételek, hasznosításuk kapcsán keletkező jogdíjak az offshore cégnél jelennek meg, míg az eredeti hasznélvező csak a vásárló által fizetett – jelképes – vételár után adózik le. A különböző adócsökkentési felhasználásokon kívül másra is használhatók az adóparadicsomi cégek. Speciális konstrukciók léteznek például arra az esetre, ha valamely vállalkozás vagy személy vagyont az üzleti kockázat alól ki akarjuk vonni, illetve ha a hasznélvező tulajdonos személyét a lehető legnagyobb titokban kívánjuk tartani. E célokat szolgálják a holdingok, trösztök (trust) illetve speciális (például családi) alapítványok. Működésük lényege, hogy meglévő vállalatok, illetve személyek vagyonukat beviszik egy ilyen szervezetbe. A szervezetet külső vagyongazdálkodók (trustee) irányítják, kizárólag a hasznélvező tulajdonosok utasításai szerint. Ilyenformán a konkrét vagyont, illetve vállalatok tulajdonosaként egy szervezet jelenik meg, a hasznélvezők személye teljesen anonim marad.

Az offshore tevékenység önmagában nem szabályellenes, sem nem kóros. Ugyanakkor tudható, egyes offshore centrumok lehetővé teszik azt, hogy olyan vállalkozások alakuljanak náluk, ahol az alapítók névtelenségbe burkolóznak, sőt a társaság ügyvezetését is a kis államok vagy szigetek lakosaiból verbuválják, anélkül, hogy azoknak bármilyen rálátásuk lenne az üzlet vitelére, tehát érthető a szervezett bűnözői érdeklődés ezen területek iránt.

6. TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ TERHEK ÉS SZOCIÁLIS HOZZÁJÁRULÁSI ADÓ

A társadalombiztosítási járulékok és a szociális hozzájárulási adó együttesen a központi alrendszer 2020-ra tervezett adóbevételeinek legnagyobb tételeként annak több mint harmadát-át adják.

6.1. TB-JÁRULÉKOK

A kötelező társadalombiztosítás Magyarország állampolgárait terjed ki, más természetes személyekre pedig akkor, ha hazánkban munkát végeznek. Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai közé tartozik a táppénz, a baleseti táppénz, a csecsemőgondozási díj és a gyermekgondozási díj. Az Egészségbiztosítási Alapból történik a megváltozott munkaképességű személyek ellátásainak finanszírozása is, ennek keretében pénzbeli ellátásként a rokkantsági vagy rehabilitációs ellátás folyósítására kerülhet sor. Nem pénzbeli ellátás az egészségügyi szolgáltatás, baleseti egészségügyi szolgáltatás. A nyugdíjbiztosítási ellátások minden esetben pénzbeli juttatást jelentenek. A nyugdíjbiztosítási ellátások két csoportot alkotnak abban a tekintetben, hogy saját jogon, illetve a biztosított által megszerzett és a hozzátartozóra származtatott jogon vehetők igénybe. Hozzátartozói ellátás például az árva- vagy az özvegyi ellátás.

A társadalombiztosításban elsődleges a biztosítási kötelezettség meghatározása, ugyanis ez teremti meg a jogalapot a járulékfizetési kötelezettségre, amely megalapozza az ellátásra jogosultságot. A biztosítási jogviszony másodlagos jogviszony, ugyanis a biztosítás törvényi előírás alapján, az alapul szolgáló, elsődleges jogviszonnyal együtt jön létre. A biztosítás az annak alapját képező jogviszony (például munkaviszony) kezdetétől annak megszűnéséig áll fenn. A biztosítottaknak járó társadalombiztosítási ellátásokra való jogosultságot az egyéni befizetések teremtik meg. Az egyéni járulékok a biztosítottat terhelik, azonban a munkabérhez kapcsolódó többi teherhez hasonlóan a foglalkoztató kötelezettsége a járulékok megállapítása, levonása és bevallása. A társadalombiztosítási pénzellátásra és természetbeni szolgáltatásra fő szabályként a biztosítottaknak minősülő személyek jogosultak. A társadalombiztosítás természetben nyújtott szolgáltatásait (ilyen az egészségügyi szolgáltatás) a biztosítottakon túl más személyek is igénybe vehetik egy külön járulékfizetés ellenében. A biztosítottak járulékfizetés mellett a társadalombiztosítás valamennyi ellátására, szolgáltatására jogosultságot szerezhetnek.

Jelenleg a társadalombiztosítás készpénzellátásainak fedezetére a biztosított nyugdíjjárulékot, egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulékot fizet. Járulékfizetési kötelezettség csak a biztosítási kötelezettség alá tartozó személyek esetében merül fel. Járulékalapot képező jövedelemnek minősül alapesetben az szja-törvény szerinti, az összevont adóalapba tartozó, az önálló és nem önálló tevékenységből származó bevételből az adóelőleg-alap számításánál figyelembe vett jövedelem.

Biztosított által fizetendő járulékok:

- Nyugdíjjárulék: 10% (10% nyugdíjjárulékot csak az álláskereső támogatásban részesülő személynek, és az egyházi jogi személynek az egyházi szolgálati viszonyban álló egyházi személy után kell fizetni)
- o Társadalombiztosítási járulék: 18,5%

Az egészségügyi szolgáltatási járulék összege 2021. évben 8.000,- forint/hó (napi 270,- Ft). A járulékokat a tárgyhónapot követő hónap 12-éig kell bevallani és megfizetni a NAV felé.

6.2. SZOCHO: SZOCIÁLIS HOZZÁJÁRULÁSI ADÓ

A szociális hozzájárulási adó szabályait az egyes adótörvények és az azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2018. évi LII. törvény tartalmazza. 2012-től megszüntetésre került a munkáltatót terhelő társadalombiztosítási járulék, egyben bevezetésre került a kifizetőt terhelő szociális hozzájárulási adó. A szociális hozzájárulási adó megfizetése semmiféle társadalombiztosítási ellátási jogosultságot nem eredményez. A szociális hozzájárulási adó szabályrendszere szorosan kötődik a járulékkötelezettség teljesítésére vonatkozó rendelkezésekhez. Az adó célja, hogy biztosítsa az egyes szociális ellátások fedezetéhez, továbbá az egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásához szükséges forrásokat.

Az adó alanya:

- a kifizető
- az egyéni vállalkozó, ide nem értve a saját jogú nyugdíjas egyéni vállalkozót és az özvegyi nyugdíjban részesülő olyan egyéni vállalkozót, aki a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt már betöltötte;
- az a mezőgazdasági őstermelő, aki mezőgazdasági őstermelőként kötelezett a járulékfizetésre.
- Adókötelezettség akkor terheli a kifizetőt, ha valamely természetes személlyel a törvényben meghatározott jogviszonyba kerül (például munkaviszony). Az egyéni vállalkozót és a mezőgazdasági őstermelőt e jogállására tekintettel (önmagával nem lehet munkaviszonyban) terheli fizetési kötelezettség.

A kifizetőt terhelő adó alapja főszabály szerint a természetes személy részére juttatott, kifizetett, az szja-törvény rendelkezései szerinti adókötelezettség alá eső önálló, illetve nem önálló tevékenységből származó bevételből az adóelőleg-alap számításánál figyelembe vett jövedelem, növelve a munkavállalói érdekképviselőt ellátó szervezet részére levont (befizetett) tagdíj összegével. Az adó mértéke 2020. július 1-től az adóalap 15,5 százaléka. A fizetendő adó a számított adó csökkentve az adókedvezmények összegével. A jogalkotó számos foglalkoztatásösztönző kedvezményt biztosít, ezek például:

- a szakképzettséget nem igénylő munkakörökhöz kapcsolódó adókedvezmény;
- a megváltozott munkaképességű dolgozók után érvényesíthető adókedvezmény;
- a huszonöt év alatti és az ötvenöt év feletti foglalkoztatott munkavállaló után érvényesíthető adókedvezmény;
- a tartósan álláskereső személyek után érvényesíthető adókedvezmény;
- a gyermekgondozási díjban, gyermekgondozási segélyben vagy gyermeknevelési támogatásban részesülő munkavállaló után érvényesíthető adókedvezmény.

Az adót az adóalany havonta megállapítja, és a tárgyhónapot követő hónap 12-éig vallja be, és fizeti meg a NAV felé.

7. FORGALMI TÍPUSÚ ADÓK

7.1. ÁFA: ÁLTALÁNOS FORGALMI ADÓ

A központi alrendszer 2021-ra tervezett adóbevételeinek mintegy 28,5%-át teszi ki az általános forgalmi adó, az adónemről a 2007. évi CXXVII. törvény rendelkezik. Az általános forgalmi adó – közzismert megnevezésén az áfa – egy olyan indirekt típusú fogyasztási adó, amely a forgalmat adóztatja. Fontos jellemzője, hogy az áfa nem a pénz megszerzését, hanem annak felhasználását terheli. Az általános forgalmi adó jelenlegi formájában olyan összefázisú nettó forgalmi adó, amelyet a vállalkozások a termelés és forgalmazás minden szakaszában kötelesek megfizetni a hozzáadott érték, vagyis az eladás és beszerzés adó nélküli árának különbözete után. Az általános azt jelenti, hogy valamennyi termékértékesítésre és szolgáltatásnyújtásra kiterjed, és mindenkinek fizetnie kell, aki belföldön rendszeresen bevétel elérésére irányuló tevékenységet végez. Az összefázisú azt jelenti, hogy a termelési folyamat minden pontján fel kell számítani az értékesítés után.

Az adóalap az értékesítés általános forgalmi adó nélkül számolt árbevétele, melyből lineáris kulccsal számolható ki az adó nagysága. A nettó kifejezés arra utal, hogy az adó a vállalat által termelt hozzáadott értéket adóztatja. Annak érdekében, hogy az adó csak a megtermelt hozzáadott értéket terhelje, az értékesítést terhelő adóból a beszerzések, avagy a más adóalany által felszámított és áthárított adót le lehet vonni és csak a különbözetet kell befizetni a költségvetésbe. Az előbbieken részletezett adólevonási lehetőségnek köszönhetően az áfa a tényleges gazdasági teljesítményt adóztatja, és nem okoz adóhalmozódást. A forgalmi jelleg arra utal, hogy az áfa közvetett adó, vagyis nem az adóalanyt, hanem az általa előállított terméket, illetve nyújtott szolgáltatást adóztatja. Az adónem szektorsemleges, így nem különbözteti meg a piaci szereplőket tulajdonformák, iparágak, vállalkozási formák vagy más szempontok szerint. A forgalmi adóztatás elveinek megfelelően az adóalany tevékenységének eredménye közömbös az áfa szempontjából, ami azt jelenti, hogy a ráfordítás és a hozzáadott érték a mérvadó az adó fizetésénél, nem pedig a jövedelmezőség.

Az áfa mint általános, közvetett adó főszabály szerint az adóalanyok értékesítéseire terjed ki. A törvény alapján adófizetési kötelezettséget az adóalany által belföldön és ellenérték fejében teljesített termékértékesítés, vagy szolgáltatásnyújtás keletkeztet. A törvény hatálya kiterjed továbbá egyes, Közösségen belüli, belföldön és ellenérték fejében teljesített termékbeszerzésekre, valamint a termékimportra. Adóalanynak minősül minden olyan személy vagy szervezet, amely saját neve alatt gazdasági tevékenységet folytat, tekintet nélkül annak helyére, céljára és eredményére. Termékértékesítésnek minősül a birtokba vehető dolog átengedése, amely az átvevőt tulajdonosként való rendelkezésre jogosítja. A törvény a szolgáltatásokra egy negatív definíciót tartalmaz, amely szerint szolgáltatásnyújtásnak minősül minden olyan ügylet, amely nem felel meg a törvény termékértékesítés tényállásának. Ellenértéknek minősül az áfa-törvény alapján bármilyen vagyoni előny, ideértve a meglévő követelés mérséklésére elismert vagyoni értéket is.

A termékértékesítés teljesítési helye az a hely, ahol a termék az értékesítés teljesítésekor ténylegesen van. A törvény az adófizetési kötelezettség keletkezését a teljesítéshez, az adóztatandó ügylet megvalósulásához köti. Az adó alapja a termékértékesítés és/vagy a szolgáltatásnyújtás teljesítéséért járó, pénzben kifejezett ellenérték. Az egyes termékekre és szolgáltatásokra alkalmazandó adómér-

tékek a következők: normál adómértékként 27%-os adókulcs érvényesítendő, kedvezményes adókulcsként pedig az áfa-törvényben meghatározott termékekre és szolgáltatásokra a 18%-os (például: liszt, tejtermékek), illetve az 5%-os adómérték alkalmazandó (ilyenek például: gyógyszerek, hús, tej, internetszolgáltatás).

A törvény értelmében a gazdasági eseményeket bizonylattal kell kísérni. Az áfa-törvény két fajta bizonylattípust szabályoz: a számlát és a nyugtát. A számla mind papír alapon, mind elektronikusan kibocsátható, de a szabályozó mind a papír alapon kibocsátott, mind az elektronikus számlák esetében megköveteli, hogy azok a megőrzésükre vonatkozó időtartam végéig biztosítsák az adattartalom sértetlenségét, az eredet hitelességét és az olvashatóságot.

A fentiekben már említettek szerint az adólevonási jog az adóhalmozódás kiküszöbölésének eszköze, amelynek lényege, hogy a korábbi értékesítési fázisok során áthárított adó levonásra kerüljön abban az esetben, ha az igénybevevőnél a beszerzés adóköteles tevékenységet szolgál. Az adólevonási jog tárgyi feltétele az adóalany nevére szóló, az előzetesen felszámított adó összegét hitelesen igazoló dokumentum (például számla). Az adólevonásra vonatkozó általános korlátozás, hogy amennyiben a beszerzések nem, vagy nem teljes egészben szolgálják az adóköteles tevékenységét, az adóalany a levonási joggal egyáltalán nem, vagy csak részben élhet. Az áfa-törvény tételes levonási tilalmat rendel továbbá egyes termékek és szolgáltatások esetén, függetlenül attól, hogy az adott beszerzést az adóalany milyen tevékenységéhez használja fel. Alapesetben nem vonható le például a motorbenzin, a személygépkocsi üzemeltetéséhez szükséges termékek, a személygépkocsi, a 125 cm³-nél nagyobb hengerűrtartalmú motorkerékpár, a jacht és egyéb víziközeledési eszköz, ha az sport vagy szórakozási célra alkalmas, illetve a lakóingatlan, az annak építéséhez, felújításához szükséges termékek, az élelmiszerek és italok áfája. Fontos megjegyezni, amennyiben ezen termékek igazoltan továbbértékesítési célt szolgálnak, az adó levonhatóvá válik.

Hazánkban az Európai Unióhoz történő csatlakozásával megszűnt a közte és a többi tagállam közötti pénzügyi határ. A tagállamok közötti áruforgalom tekintetében a kivetéses adózás helyett az önadózás lépett be, vagyis a másik tagállamból vásárolt termék után be kell vallani és meg kell fizetni az adót. A Közösségen belüli beszerzés címén fizetendő adót az adóalany az általános szabályok szerint levonásba helyezheti. Termékimportról akkor beszélhetünk, ha kívülről hoznak be terméket a Közösség területére. A termékimport után fizetendő adót főszabály szerint a vámhatóság állapítja meg és veti ki. Az import kapcsán megfizetett vagy fizetendőként megállapított adó az általános szabályok szerint levonható.

Az adót – főszabály szerint – az adóalany önadózás keretében maga állapítja meg és arról bevallást nyújt be (havonta, negyedévente, évente). Amennyiben a bevallás elszámolandó adója pozitív, az adó rendezendő. Negatív elszámolandó adó esetén – amennyiben adóalany azt nem a soron következő elszámolási időszak fizetendő adójának csökkentésére kívánja felhasználni – az adóalany azt visszaigényelheti.

7.2. REGADÓ: REGISZTRÁCIÓS ADÓ

A regisztrációs adó mint önálló adónem a magyar adórendszerben nem minden előzmény nélküli. Korábban a fogyasztási adóról és a fogyasztói árkiegészítésről szóló törvény a személygépkocsik belföldi előállítására, illetve importja esetén adófizetési kötelezettséget állapított meg a belföldi előállító, illetve az importáló terhére. Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásával a magyar államhatár jelentős részén megszűnt a határellenőrzés, így a korábban alkalmazott fogyasztási adóztatás rendszere nem volt fenntartható, megszűnt ugyanis az import mint az egyik meghatározó fontosságú adóztatási pont. Az új szemléletben az adóztatási pont egységesen átkerült a forgalomba helyezésre, és a forgalomba helyezés egyik feltételeként került megfogalmazásra a regisztrációs adó megfizetése.

A regisztrációs adó központi adó, az ebből származó bevétel a központi költségvetést illeti meg. A klasszikus bevételi funkción túl a regisztrációs adó célja a környezetvédelmi érdekek szem előtt tartása, a környezetbarát személygépjárművekre jellemzően alacsonyabb adóterhet ró.

A regisztrációs adóról a többször módosított 2003. évi CX. törvény rendelkezik, az adónem lényegi eleme, hogy amikor egy magánszemély vagy egy cég külföldről hoz be olyan gépjárművet, amelyet megvásárolt, akkor minden ilyen esetben regisztrációs adót kell fizetni. Az adóztatás módját tekintve egyfajta kivetéses adó, amelyet az adóalany bejelentése (kérelme) alapján indult eljárásban a NAV vet ki egyedi határozatban, mindig az adott gépjárműre vonatkozóan.

A szabályozás értelmében regisztrációs adót kell fizetni a Magyarország területén forgalomba helyező:

- személygépkocsi,
- lakóautó,
- motorkerékpár,
- gépjárműflotta-üzemeltető személygépkocsijának belföldi illetőségű személy részére történő bérbeadása esetén.

Az adó alanya alapesetben az a természetes személy, jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet, akinek a nevére a forgalomba helyezést kezdeményezik. Az adótétel nagyságát a vámhatóság állapítja meg úgy, hogy különböző kategóriákba rendezi a gépjárműveket. Az adótétel meghatározása során jelentősége van a motor hengerűrtartalmának, a környezetvédelmi besorolásnak és egyfajta avultatási tényezőként a jármű életkorának.

Érdekességként kiemelendő, hogy a hibrid személygépkocsik esetében a regisztrációs adó 76.000 Ft, amelyre természetesen a jármű korához igazodó avultatást is kell számítani, továbbá az elektromos hajtású vagy veterán minősítésű gépjárművek után pedig nem kell regisztrációs adót fizetni.

Motorkerékpárok esetén az adótétel (a személygépkocsiktól eltérően) kizárólag annak hengerűrtartalma alapján került meghatározásra. Egy 901 cm³ hengerűrtartalmat meghaladó motorkerékpár esetében például 230.000 Ft.

7.3. JÖVEDÉKI ADÓK

A jövedéki adók olyan termékekre kivetett egylépcsős, fogyasztási típusú adók, amelyek közös jellemzője, hogy viszonylag magas részesedéssel rendelkeznek a fogyasztók kiadásaiban, és relatíve alacsony az árrugalmasságuk. Az ilyen adókat részben fiskális indokkal, részben egészségügyi szempontból káros termékek fogyasztásának korlátozására alkalmazzák. A jövedéki adók a hozzáadott érték típusú forgalmi adókkal annyiban egyezők, hogy a termékek és szolgáltatások végső fogyasztását terhelik, de nem össz-, hanem egyfázisú adóként, ami annyit jelent, hogy az áfától eltérően az értékesítési lánc egyetlen (lényegében az első) pontján, jellemzően a termék előállítójánál, illetve importálójánál jelentkezik.

A jövedéki szabályozás célja:

- a jövedéki termékek gyártásának, forgalmazásának és adóztatásának szabályozása,
- a központi költségvetés feladatainak ellátásához szükséges bevételek biztosítása,
- a versenysemlegesség megteremtése, az EU-szabályozással összhangban.

A jövedéki termékek elkülönült adózásának célja, hogy a nagy adótartalmú termék ellenőrzötten és az adót megfizetve juthasson csak el a fogyasztóhoz, így a jövedéki termékek forgalmazására speciális

szabályok érvényesek. Jövedéki adónál az adóalanyok, az adófizetési kötelezettség és az adóalap szabályozása hasonló az áfához, fontos ugyanakkor, hogy az áfa %-os kulcsokkal működik, a jövedéki adó speciális adótételeket alkalmaz az adó mértékének meghatározásához. Ennek szellemében az adó nagyságát Ft-ban, az adótárgy fizikai mértékegységének – liter, kilogramm, alkoholfok, darab – egy egységére vetítve határozzák meg. A jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény (rövidítve Jöt.) tételesen meghatározza a jövedéki termékekkel összefüggő adókötelezettség keletkezésének eseteit.

Adókötelezettség keletkezik a főszabály szerint:

- a jövedéki termék belföldi előállításával,
- a jövedéki termék importálásával, azaz harmadik országból történő behozatala során,
- a másik tagállamban szabadforgalomba bocsátott jövedéki termék kereskedelmi céllal történő belföldre szállításával.

Nézzük továbbá a jövedéki termékeket:

- Energiatermékek: a „hagyományosan” ellenőrzött termékek (benzin, gázolaj) mellett itt szerepelnek az üzemanyag, illetve tüzelő-fűtőanyag célra gyártott, vagy ilyen céllal külföldről behozott növényi olajok, a biodízel és az alkoholos üzemanyagok (például E85).
- Sör, illetve a sörön kívüli erjesztett italok: habzó- és csendes bor, illetve erjesztett ital.
- Köztes alkoholdermék: az előbbi kategóriának nem megfelelő, erjesztett alkohol alapú termékeket gyűjti össze, amelynek tényleges alkoholtartalma 1,2 térfogatszázaléknál több, de legfeljebb 22 térfogatszázalék.
- Alkoholtermék: az előbbi kategóriánál magasabb alkoholtartalmú italok.
- Dohánygyártmányok: A jövedéki szabályozásban dohánygyártmányként a cigaretta, a szivar, szivarka, a finomra vágott fogyasztási dohány, az egyéb fogyasztási dohány, a töltőfolyadék és az új dohánytermék-kategóriák kerültek nevesítésre.

Jövedéki ügyekben a NAV jár el, az engedélyezési eljárásan átesett adóalanyok jellemzően bevállalással tesznek eleget az adókötelezettségnek, az adónemhez szoros ellenőrzési monitoring és biztosítéki rendszer kapcsolódik.

8. KÜLÖNADÓK

8.1. NETA: NÉPEGÉSZSÉGÜGYI TERMÉKADÓ

A népegészségügyi szempontból káros élelmiszerek és italok fogyasztásának visszaszorítása és az egészséges táplálkozás előmozdítása, valamint a népegészségügyi célú programok finanszírozásának javítása érdekében került bevezetésre a népegészségügyi termékadó, szakmai szóhasználatban a Neta. A teherről a népegészségügyi termékadóról szóló 2011. évi CIII. törvény rendelkezik, az abból származó bevételek az Egészségbiztosítási Alap forrásait gyarapítják.

A népegészségügyi termékadó egy egyfázisú forgalmi adó, mely a különféle cukor-, só- és koffeintartalmú termékek első belföldi értékesítése után fizetendő. Azok a személyek, szervezetek, akik/ amelyek a következő termékeket első alkalommal Magyarországon értékesítik, vagy külföldről szerzik be, és azt saját előállítású termék gyártásához használják fel alapanyagként, összetevőként, és a terméket belföldön értékesítik, népegészségügyi termékadót kötelesek fizetni: üdítőitalok, energiaiitalok, előrecsomagolt cukrozott készítmények, sós snackek, ételízesítők, ízesített sörök, alkoholos frissítők, gyümölcsízek, alkoholos italok. Az adó alapja az adóköteles termék mennyisége kilogrammban vagy literben kifejezve. Az adóalap meghatározásánál figyelmen kívül kell hagyni a csomagolás tömegét. A magas metil-xantin- és taurintartalommal bíró energiaiitalok esetében például 250 Ft/liter. Mentésül az adó megfizetése alól az adóköteles termék értékesítését végző adóalany, ha a naptári évben az adóköteles termékből 50 liternél vagy 50 kilogrammnál kisebb mennyiséget értékesít.

A törvény egészségmegőrző programhoz kapcsolódó rendelkezései lehetővé teszik, hogy az adózó a fizetendő Neta összegét csökkentse az ilyen programokkal kapcsolatban felmerült költségeivel és ráfordításaival. A csökkentés összege a fizetendő termékadó összegének 10%-áig terjedhet. A hazai adóztatási gyakorlatban relatíve széles körben alkalmazott rendelkezési és felajánlási gyakorlathoz igazodva az adóalanyoknak itt is lehetőségük van arra, hogy a bevallásban tett rendelkező nyilatkozattal felajánlják a fizetendő Neta legfeljebb 10%-át az egészségügyi államigazgatási szerv által szervezett egészségmegőrző programhoz való hozzájárulásként.

A NAV jár el a Neta tv.-ben meghatározott feladatok végrehajtása során. Az adó alanya bevallási kötelezettségét – általános esetben – a rá irányadó általános forgalmi adó bevallási időszak szerint teljesíti, az általános forgalmi adó bevallására előírt határidőig az e célra rendszeresített elektronikus nyomtatványon. Az adóalany adófizetési kötelezettségét a bevallás benyújtására előírt határnápig teljesíti.

8.2. BIZTOSÍTÁSI ADÓ

A biztosítási adó a biztosítási szektort terhelő – forgalmi típusú – különadó, az abból származó bevétel a központi költségvetést illeti meg. Az adóról rendelkező 2012. évi CII. törvény szerint adókötelezettség terheli a biztosítót abban az esetben, ha a biztosítási kockázat felmerülésének helye Magyarország. A szabályozó értelmében biztosítási szolgáltatás a casco, valamint a vagyon- és baleset-biztosítás nyújtása.

Az adó alanya maga a biztosító. A piac nemzetközi jellegéhez igazodva a törvény rendelkezései szerint adóalany az Európai Gazdasági Térség tagállamában székhellyel rendelkező vagy a harmadik országbeli biztosító magyarországi fióktelepe, továbbá a határon átnyúló biztosítási szolgáltatást nyújtó is, feltéve, hogy ezen külföldi székhelyű biztosítók Magyarországon adóköteles biztosítási szolgáltatást nyújtanak.

Az adó alapja a biztosítási díj, mértéke casco esetén a bruttó biztosítási díj 15%-a, vagyon- és balesetbiztosítás esetén a bruttó biztosítási díj 10%-a. Amennyiben a megelőző évben a biztosító casco-, illetve vagyon- és balesetbiztosítási szolgáltatásból származó díjbevétele nem érte el a 8 milliárd forintot, kedvezményes adómértékek alkalmazandóak.

A biztosító az adót a biztosítási díj, díjrészlet elszámolása hónapját követő hónap 20. napjáig állapítja meg, vallja be az állami adóhatóság által rendszeresített nyomtatványon és ezen időpontig kötelezett annak megfizetésére.

8.3. KÖZMŰADÓ

A 2012. évi CLXVIII. törvényben előírt közművezetéseket terhelő adó a központi költségvetés bevételeit képezi. Főszabály szerint az adó alanya az, aki a naptári év első napján a közművezeték tulajdonosa. Állami vagy önkormányzati tulajdonban álló közművezeték esetén az adó alanya az, aki a naptári év első napján a közművezeték üzemeltetője. Az állam és a helyi önkormányzat mentes az adó alól. Az adó alapja a közművezeték nyomvonalának méterben kifejezett hossza. Az adó évi mértéke 125 Ft minden megkezdett méter után.

A törvény meghatározása szerint:

- Közművezeték: a fogyasztók vízellátási, szennyvízelvezetési és belterületi csapadékvíz-elvezetési, földgáz-, hő- és villamosenergia-ellátási, valamint hírközlési időszakos és folyamatos igényeinek kiszolgálását lehetővé tevő vezeték.
- Hírközlési vezeték: a fogyasztók hang-, kép-, adat- és más információtovábbítási időszakos és folyamatos igényeinek kiszolgálását lehetővé tevő vezeték.

Hírközlési vezeték esetén a fizetendő adó mértéke az alábbiak szerint alakul:

- 200 km vezetékhozzáig 0%,
- 200–350 km vezetékhozzá között az adó 30%-a,
- 350–500 km vezetékhozzá között az adó 75%-a,
- 500 km-t meghaladó rész után az adó 100%-a.

A közművezetékek adóját önadózás útján kell megállapítani és bevallani a NAV által rendszeresített nyomtatványon. A bevallási kötelezettségnek évente egyszer, március 20-ig kell eleget tenni, az adót két egyenlő részben, március 20-ig és szeptember 20-ig kell megfizetni.

8.4. TÁVKÖZLÉSI ADÓ

A 2012. évi LVI. törvény értelmében távközlési adókötelezettség a távközlési szolgáltatás nyújtását terheli. A távközlési adó alanya a szolgáltató, az adó alapja a hívószámról indított hívások időtartama, illetve a küldött üzenetek száma.

A távközlési adó mértéke híváskezdeményezésnél magánszemély előfizető esetén percenként 2 forint, nem magánszemély előfizető esetén percenként 3 forint, SMS- és MMS-üzenetnél magánszemély esetén darabonként 2 forint, nem magánszemély esetén darabonként 3 forint. A távközlési adónak van egyfajta maximuma, ami hívószámoként magánszemély esetében legfeljebb 700 forint havonta, nem magánszemély esetén pedig 5 000 forint havonta. Mentés a távközlési adó alól a segélyhívás, az adománygyűjtő szám hívása, az üzenetküldés adománygyűjtő számra, a tesztívás, teszt-SMS és a magánszemély előfizető hívószámáról indított hívások időtartamából havonta 10 megkezdett perc.

A szolgáltató a távközlési adót a hívást, üzenetküldést követő második hónap 20. napjáig vallja be és fizeti meg a NAV által külön erre a célra rendszeresített bevallási nyomtatványon.

8.5. REKLÁMADÓ

A reklámadóról szóló 2014. évi XXII. törvény alapján adóköteles:

- a médiaszolgáltatásban,
- a Magyarországon kiadott vagy terjesztett, túlnyomórészt magyar nyelvű sajtótermékben,
- a szabadtéri reklámhordozón,
- bármely járművön, nyomtatott anyagon, ingatlanon,
- az interneten, túlnyomórészt magyar nyelven vagy túlnyomórészt magyar nyelvű internetes oldalon történő reklám ellenszolgáltatás fejében történő közzététele.

A reklám saját célú közzététele, vagyis ha az adózó saját termékére, árujára, szolgáltatására, tevékenységére, nevére, megjelenésére vonatkozó reklámot tesz közzé, akkor nem keletkezik adókötelezettség. A reklám fogalma alatt a gazdasági reklámot, valamint kereskedelmi közleményt, a reklám közzététele alatt a reklám megismerhetővé tételét értjük, történjen az akár nagyobb nyilvánosság, akár egyedi címzett számára. A törvényben meghatározott módok bármelyikén megvalósuló reklámközzététel esetén az adóalanyt illetőségtől függetlenül terheli a reklámadó törvényben meghatározott összes kötelezettség.

A reklámadó alapja az adóköteles tevékenységből származó módosított adóévi nettó árbevétel. A reklámadó mértéke:

- az adóalap 100 millió forintot meg nem haladó része után 0%;
- az adóalap 100 millió forintot meghaladó része után 7,5%.

A reklámadót a reklámközzétevőnek évente kell bevallania és megfizetnie az adóévet követő ötödik hónap utolsó napjáig a NAV felé. Adóelőleg-fizetésre kötelezett adózók évente kétszer adóelőleget kötelesek fizetni, és az adóév utolsó hónapjának 20. napjáig feltöltési kötelezettség is terheli őket. Az adó mértéke 2019. július 1-jétől 2022. december 31-ig az adóalap 0%-a.

9. AZ ADÓZTATÁS HATÉKONYSÁGÁT, A VERSENYKÉPES-SÉGET, ILLETVE A GAZDASÁG FEHÉRÍTÉSÉT CÉLZÓ INNOVATÍV INTÉZKEDÉSEK ÉS RENDSZEREK

9.1. eSZJA

Adókötelezettségek teljesítését elősegítő fejlesztéseknek az adózók legszélesebb körét érintő újítása az eSZJA szolgáltatás. 2018-tól megszűnt az úgynevezett munkáltatói adómegállapítás, ami nem jelenti azt automatikusan, hogy a bevallásra kötelezett magánszemélyek kizárólag önadózással készíthetik el az éves szja-bevallásaikat, mivel a NAV a rendelkezésére álló bevallási és adatszolgáltatási adatok alapján külön kérelem nélkül elkészíti a magánszemélyek adóbevallási tervezetét. A tervezetek megtekintésére már március hónapban az ügyfélkapun keresztül megnyílik a lehetőség, továbbá a témát érintő speciális „eSZJA” portált is üzemeltet a NAV. Ügyfélkapu-regisztráció hiányában a magánszemélyek kérhetik, hogy a NAV papíralapon küldje meg az adóbevallási tervezetet. Ha a magánszemély a bevallás benyújtására nyitva álló május 20-ai határidőig nem fogadja el, egészíti ki, javítja az adóbevallási tervezetet, illetőleg nem nyújt be önadózóként elkészített bevallást, akkor az adóbevallási tervezet adóbevallássá válik.

A bevallástervezet áttekintését egy felhasználóbarát webes alkalmazás támogatja, amely a felhasználó igényeitől függően mélyíti a bevallás információtartalmát, és beépített üzenetekkel navigálja az adózót az esetleges módosítások végrehajtása során. Az adó 1+1 százalékának felajánlására az eSZJA-felületen szintén lehetőség van.

9.2. EKÁER

Az EKÁER a NAV által működtetett Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer, amely:

- az EU valamely más tagállamából Magyarország területére, illetve
- Magyarország területéről az EU valamely más tagállamába irányuló, illetve
- Magyarország területén belül megvalósuló

és a termék közúti fuvarozásával összefüggő információkat tartalmazza adózói bejelentési kötelezettségre alapozottan. A rendszer célja a jogkövető piaci szereplők pozíciójának erősítése, az áruforgalom átláthatósága, a gyakran emberi egészséget veszélyeztető élelmiszerekkel kapcsolatos visszaélések kizárása és nem utolsósorban az adóelkerülők kiszűrése.

A szabályozás értelmében útdíjköteles gépjárművel, továbbá a 3,5 tonna össztömeget meghaladó gépjárművel végzett, közúti fuvarozással járó meghatározott termékértékesítést, illetve termékbeszerzést, továbbá egyéb célú termékmozgatást kizárólag érvényes EKÁER-számmal rendelkező adózó folytathat. A bejelentésre kötelezett és a bejelentésre jogosult adózó, az adózó törvényes képviselője vagy állandó meghatalmazottja az ügyfélkapun történő felhasználónév és jelszó igénylését követően

az EKÁER elektronikus felületen köteles bejelenteni a szabályozásban meghatározott (jellemzően a termék, a fuvarszköz, a kiindulási és a célállomás) adatokat. A bejelentés eredményeként generált kód az EKÁER-szám, ami azon termékegységet azonosítja, amelyet egy feladótól egy címzett részére, egy gépjárművel fuvaroznak a gépjármű adott útvonalon történő egyszeri mozgása során. Az EKÁER-szám érvényességi ideje 15 nap.

Az EKÁER-rel nyomon követhetővé válik az áruk tényleges útja, hiszen a szállítással kapcsolatos adatokat egy központi elektronikus rendszerben még a fuvarozás előtt kell rögzíteni. Ezen adatok egy része (például a termék tömege, értéke, a szállító gépjármű rendszáma) a szállítmány megérkezé- séig módosítható, és az átvételi (kirakodási) helyre érkezés időpontját követő munkanapon is elegendő rögzíteni. A gépjármű rendszámának megadása nem feltétele az EKÁER-szám megállapításának, azonban a fuvarozás megkezdéséig ezt az adatot is rögzíteni kell.

9.3. ONLINE PÉNZTÁRGÉPEK

A pénztárgépek használata során elkövetett visszaélések visszaszorítása, az adómorál növelése és az adórés csökkentése, ezáltal a költségvetési bevételek növelése érdekében 2013-ban megkezdődött a hagyományos pénztárgépekről az átállás az úgynevezett online kasszákra. A rendszer lényege, hogy mobil adatkapcsolat útján a pénztárgépek kapcsolatban állnak a NAV szervereivel, és az azokban rögzített nyugtaadások gyakorlatilag folyamatosan nyomon követhetők, és a gépek irányából érkező forgalmi adatokat adatbázisba szervezve hatékony kockázatelemzés végezhető. Az önadózásra gyakorolt hatást erősíti a tértől és időtől független ellenőrizhetőség tudatának fenntartása az új rendszer által.

A műszaki megoldás központi eleme az úgynevezett adóügyi ellenőrző egység (AEE), amely a pénztárgép egy önállóan elkülöníthető, zárt, elektronikus adattároló és mobil adatkommunikációs egysége, amely az adóügyi bizonylatokat, valamint az azok elválaszthatatlan részét képező elektronikus nyilvántartásokat tartalmazza, továbbá biztosítja és ellátja a pénztárgép és a NAV közötti titkosított adatkommunikációt. A működés során az AEE folyamatosan rögzíti a pénztárgépen zajló eseményeket, így a bizonylatok kiállításán túl az áramszünetet, ki- és bekapcsolásokat. Az AEE az egyes jelentések közötti időszakban egy lenyomatképző eljárással biztosítja, hogy utólag a pénztárgépi bejegyzéseket ne lehessen törölni.

A NAV az online kasszák működését folyamatosan monitoringozza, és kockázat észlelése esetén célirányos ellenőrzéseket folytat le. A helyszíni eljárásokon túlmenően az utólagos ellenőrzésekhez is hasznos inputot biztosítanak a bevallások beérkezésekor már rendelkezésre álló forgalmi adatok.

9.4. ONLINE SZÁMLÁZÁS

Az új szabályozás értelmében 2018. július 1-jétől kötelező adatot szolgáltatni a legalább 100 ezer forint áthárított áfát tartalmazó, belföldi adóalanyok közötti ügyletekről kiállított számlákról. A NAV tájékoztatása szerint a kibocsátott számlák – és számlával egy tekintet alá eső okiratok – adataira vonatkozó adatszolgáltatás 2018. július 1-jétől a kiállítás után, rövid időn belül, elektronikusan teljesítendő. Számlázó programmal történő számlázás esetén a számlaadatokat a számlázó programból emberi beavatkozás nélkül, nyilvános interneten keresztül azonnal, a számla elkészülése után rögtön továbbítani kell a NAV-hoz.

Nyomtatvány, például számlatömb alkalmazásával történő számlázás – tehát kézi számlázás – esetén a számla adatait webes felületen kell rögzíteni. Az adatszolgáltatást 5 naptári napon belül kell

teljesíteni. Ez a határidő rövidül akkor, ha a számla 500 ezer forint vagy azt meghaladó összegű áthárított adót tartalmaz. Az 500 ezer forint vagy annál nagyobb összegű áfát tartalmazó számla adatait már a számlakibocsátás utáni napon rögzíteni kell a NAV által üzemeltetett webes felületen.

Az adatszolgáltatási kötelezettség főszabály szerint a belföldi adóalanyok közötti ügyletekről kiállított olyan számlákra terjed ki, amelyekben 100 ezer forint vagy azt meghaladó összegű áthárított áfa van.

Az Online Számla rendszerében a NAV honlapján megjelenő tájékoztatások szerint:

- a kiállított számlákról valós idejű adatok érkeznek a NAV-hoz,
- a kiállított számlákat lekérdezhetik a számlabefogadók és a számlakibocsátók is,
- a nagy mennyiségű számlaadat gyorsan elérhető hatékony kockázatelemzés és ellenőrzés céljára, ami segíti az adócsalások felderítését,
- az adatszolgáltatás automatizálásával az adminisztratív terhek csökkennek a számlázó programot használóknál,
- az új rendszer kiváltja a számlakibocsátók összesített adatszolgáltatását.

Az online adatszolgáltatás bevezetésének és az adatokat kezelő rendszer kialakításának célja a gazdaság további fehéritése, a kockázatelemzés és az ellenőrzési hatékonyság növelése, valamint az adóelkerülésre, adócsalásra irányuló magatartásformák visszaszorítása.

10. HELYI ADÓK

A helyi adókról szóló törvény alapján az önkormányzatok gazdasági önállósulásának egyik eszköze a helyi adók rendszere, amely a települések számára lehetőséget teremt a helyi szuverén adóztatási jog gyakorlására, és a helyi adópolitika kialakítására. A törvény felhatalmazása és rendelkezései szerint a települési (községi, városi, fővárosi és kerületi) önkormányzat képviselő-testülete rendelettel az illetékességi területén helyi adókat, valamint települési adókat vezethet be.

A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) szerint az adókötelezettség az önkormányzat illetékességi területén a következőkre terjed ki.

- Ingatlantulajdonra, ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogra:

Az önkormányzat lakásra és nem lakás céljára szolgáló épületre is bevezetheti az építményadót az illetékességi területén, függetlenül attól, hogy az épület bel- vagy külterületen fekszik. Az építményadó alanya az, aki az év első napján az építmény tulajdonosa, vagy a vagyoni értékű jog jogosultja. Az adókötelezettség a használatbavételi, illetőleg a fennmaradási engedély jogerőre emelkedését követő év első napján keletkezik. Az adó alapja az önkormányzat döntésétől függően az építmény m²-ben számított hasznos alapterülete, vagy az építmény korrigált forgalmi értéke. Telekadó a beépítetlen belterületi földrészletre érvényesíthető. Az adó alapja az önkormányzat döntésétől függően a telek m²-ben számított területe, vagy a telek korrigált forgalmi értéke.

- Nem állandó lakosként való tartózkodásra:

Idegenforgalmi adó szabályai szerint adókötelezettség terheli azt a magánszemélyt, aki nem állandó lakosként az önkormányzat illetékességi területén legalább egy vendégéjszakát eltölt. A tevékenység sajátosságaihoz igazodó szabályok működnek az idegenforgalmi adó érvényesítésére, mivel a tartózkodási idő (vendégéjszaka) utáni idegenforgalmi adót az úgynevezett adóbeszedésre kötelezett (például a vendéglátó vállalkozást üzemeltető) szedi be. A Htv. ezen adónemnél is meghatározza az adómentesség eseteit. Érdemes kiemelni, hogy adómentesség illeti meg a 18. életévét be nem töltött magánszemélyt, illetve azt, aki közép- és felsőfokú oktatási intézménynél fennálló tanulói vagy hallgatói jogviszonya alapján tartózkodik az önkormányzat illetékességi területén, és szálláshelyen tartózkodik.

- Gazdasági tevékenység gyakorlására:

A helyi iparüzésé adó szabályai szerint adóköteles az önkormányzat illetékességi területén állandó jelleggel végzett vállalkozási tevékenység. Adóköteles iparüzési tevékenységen a vállalkozó e minőségben végzett nyereség-, illetve jövedelemszerzésre irányuló tevékenységét kell érteni. Az adó alanya a vállalkozó. Amennyiben a vállalkozó több önkormányzat illetékességi területén végez ál-

landó jellegű iparüzési tevékenységet, akkor az adó alapját az adózónak kell a Htv. mellékletében meghatározottak szerint megosztania. (például egy áruházlánc esete, vagy egy benzinkút-hálózatot működtető vállalkozás). Alapesetben az adó alapja az állandó jelleggel végzett iparüzési tevékenység esetén a nettó árbevétel, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével, a közvetített szolgáltatások értékével, az anyagköltséggel, továbbá az alap kutatás, alkalmazott kutatás, kísérleti fejlesztés adóévben elszámolt közvetlen költségével. Állandó jelleggel végzett iparüzési tevékenység esetén az adó évi mértékének felső határa az adóalap 2%-a. 2021-ben 1%-ra mérséklődött a KKV szektor szereplői számára.

Az önkormányzat rendeletével három típusú adó: vagyoni adó, kommunális jellegű adó, továbbá helyi iparüzési adó bevezetésére jogosult. Az adók megállapításának legfontosabb korlátai, hogy az önkormányzat:

- az adóalanyt egy meghatározott adótárgy esetében csak egyféle adó fizetésére kötelezheti,
- a vagyoni típusú adók körében az adót egységesen – tételes összegben vagy a korrigált forgalmi érték alapulvételével – határozhatja meg,
- az általa bevezetett adó mértékeként nem állapíthat meg többet a Htv.-ben szabályozott adómaximumnál.

Helyi adók ügyben az az önkormányzati adóhatóság jár el, amelynek önkormányzata a helyi adót bevezette. Helyi adóhatóságnak az önkormányzat jegyzője mint önkormányzati adóhatóság minősül.

11. ILLETÉKEK RENDSZERE: VISSZTERHES ÉS ELJÁRÁSI ILLETÉKEK

Az illeték egy speciális állami bevétel, amelynek célja az állami és társadalmi feladatokhoz való arányos hozzájárulás megteremtése, alapfilozófiája továbbá, hogy az adott állami szervnek (például hatóság vagy bíróság) az ügyfél érdekében lefolytatott eljárásához forrást teremtsen. Az illeték specialitása az adóval szemben, hogy míg az adóért közvetlen ellenszolgáltatás nem jár, addig az illeték fizetője valamilyen közvetlen igazgatási szolgáltatásban részesül. Fogalmi meghatározás szerint az illeték egy állami előírásokon alapuló, kényszer jellegű, közvetlen ellenszolgáltatáson alapuló, eseti (eseményhez kapcsolódó) fizetési kötelezettség. Az illetékek a központi alrendszer 2018-ra tervezett adóbevételeinek mintegy 1,4%-át adják.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (az Itv.) kimondja, hogy öröklés és ajándékozás, valamint visszterhes vagyonátruházás esetén vagyonszerzési illeték, a közigazgatási hatósági eljárásért, valamint bírósági eljárásért eljárás illeték vagy igazgatási szolgáltatási díj fizetendő. A törvény szellemében az illetékeket három csoportra rendezhetjük: a vagyonszerzési, az eljárás és a cégbírósi felügyeleti illetékek. A vagyonszerzési illetékek közül megkülönböztethetünk ingyenes vagyonszerzéshez kapcsolódó (öröklési, ajándékozási), valamint ellenérték fejében történő szerzéshez kapcsolódó visszterhes vagyonátruházási illetékeket, míg az eljárás illetékek közigazgatási hatósági és bírósági eljárás illetékekre tagozódnak. A cégbírósi felügyeleti illeték különállása a fizetésre kötelezett személyével indokolható, mivel itt az illetékfizetési kötelezettség magát a céget terheli.

Az öröklési és ajándékozási illetékek – közgazdasági tartalmukat tekintve – egyszeri vagyonadó jellegű terhek. Az öröklési és az ajándékozási illeték a vagyon növekedéséhez kapcsolódik, annak szellemében, hogy az örökléssel, illetve az ajándékozással az örökös, illetve a megajándékozott vagyona gyarapszik. Az illetékterherrel az említett növekmény egy részét vonja el az állam. Adójellegű elvonás a visszterhes vagyonátruházási illeték is, amelyet nem az ellenérték nélküli vagyongyarapodás után kell fizetni, hanem az Itv.-ben nevesített vagyonelemek (például ingatlan, gépjármű) ellenérték fejében történő megszerzéséért. A visszterhes vagyonátruházási illeték inkább forgalmi adó típusú elvonás.

A visszterhes vagyonátruházási illeték alapja a megszerzett vagyon forgalmi értéke. Ingatlanok tulajdonjogának cseréje esetén (kivéve a lakástulajdont és az ahhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogot) az illeték alapja a cserével megszerzett ingatlan forgalmi értéke. A visszterhes vagyonátruházási illeték általános mértéke alapesetben a megszerzett vagyon terhekkal nem csökkentett forgalmi értéke után 4%, ingatlan, illetve belföldi ingatlanvagyonnal rendelkező társaságban fennálló vagyoni betét megszerzése esetén ingatlanonként 1 milliárd forintig 4%, a forgalmi érték ezt meghaladó része után 2%, de ingatlanonként legfeljebb 200 millió forint. Gépjármű, illetve pótkocsi visszterhes vagyonátruházás keretében történő megszerzése esetén is vagyonszerzési illetéket kell fizetni. Az Itv. alkalmazásában gépjárműnek minősül az olyan közúti szállító- vagy vontatóeszköz, amelyet beépített erőgép hajt és nyilvántartásba vételét jogszabály írja elő. Gépjármű tulajdonjogának megszerzése esetén az illeték mértékét a jármű hajtómotorjának hatósági nyilvántartásban feltüntetett – kilowattban kifejezett – teljesítménye és a jármű gyártási évétől számított kora alapján kell meghatározni.

Öröklés esetén alapesetben öröklési illetéket kell fizetni. Az öröklési illetékkötelezettség az örökhagyó halála napján keletkezik. Az öröklési illeték tárgya:

- az örökség,
- a hagyomány,
- a meghagyás alapján történő vagyonszerzés,
- a kötelesrész szerzése,
- továbbá a halál esetére szóló ajándékozás.

Az öröklésről való ingyenes lemondás esetén illetéket nem kell fizetni. Ha az öröklésről történő lemondás ellenérték fejében történt, az ellenérték alapulvételével kell az ajándékozási illetéket megfizetni a lemondó személynek. Ha az adott vagyonszerzés az öröklési illeték hatálya alá esik, még nem feltétlenül jár együtt illetékfizetési kötelezettséggel. Figyelemmel kell ugyanis lenni az illetékmentességekre is. Mentés például az öröklési illeték alól az örökhagyó egyenesági rokona (ideértve az örökbefogadáson alapuló rokoni kapcsolatot is), valamint túlélő házastársa, bejegyzett élettársa által megszerzett örökrész.

Ajándékozással történt vagyonszerzés esetén alapesetben ajándékozási illetéket kell fizetni. Az ajándékozási illeték tárgya:

- ingatlan ajándékozása,
- ingó ajándékozása,
- vagyoni értékű jognak ingyenes alapítása, ilyen jognak vagy gyakorlásának ingyenes átengedése, továbbá az ilyen jogról ellenszolgáltatás nélkül történő lemondás.

Ajándékozás esetén az illeték alapja a vagyonszerző által megszerzett vagyon tiszta értéke. Ha az adott vagyonszerzés az ajándékozási illeték hatálya alá esik, még nem feltétlenül jár együtt illetékfizetési kötelezettséggel. Figyelemmel kell ugyanis lenni az illetékmentességekre is. Például mentes az ajándékozási illeték alól az ajándékozó egyenesági rokona, házastársa által megszerzett ajándék. Az ajándékozási illeték általános mértéke az egy megajándékozottnak juttatott ajándék tiszta értéke után 18%. A lakástulajdon és a lakástulajdonhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog ingyenes szerzése esetén az ajándékozási illeték mértéke 9%. Gépjármű, pótkocsi tulajdonjogának, vagyoni értékű jogának ajándékozása esetén az illeték mértéke a gépjármű és pótkocsi visszterhes vagyonátruházási illetékének – melyet a gépjármű kora és hajtómotorjának teljesítménye alapján kell meghatározni – kétszerese.

Az eljárási illetékek és az ezek alternatívájaként meghatározható igazgatási, bírósági szolgáltatási díjak elsődleges közgazdasági funkciója, hogy részben vagy egészben megtérüljenek azok a költségek, amelyek a különböző állami hatóságoknál (bíróságnál) a vállalkozások, egyéb szervezetek és a magánszemélyek által indított ügy intézése kapcsán felmerülnek. Az első fokú közigazgatási hatósági eljárásért 2200 forint illetéket kell fizetni, amelyet általános tételű eljárási illetékként említ a szakirodalom.

12. VÁMOK: A KÖZÖSSÉGI VÁMJOG ALAPJAI

A vámok az indirekt adók közé sorolandó speciális terhek, amelyek a nemzetközi áru- és szolgáltatásforgalomra épülnek. A vámok kötelező jellegű, ellenszolgáltatás nélküli fizetési kötelezettségek, amelyek a központi költségvetés bevételeit képezik, és amelyeket jogszabály alapján az állam a Nemzeti Adó- és Vámhivatal útján szed be. A vámok jellemzően árképző tényezők, így a vám szempontból határnak minősülő vonalon átlépő áruk után fizetendő tételek gazdaság és kereskedelempolitikai eszközként is funkcionálnak. A vámok legfontosabb funkciói: az állami költségvetés bevételeinek növelése, a vámhatáron belüli gazdaság védelme, a belső piac árukínálatának és a behozott áruk árának alakítása, valamint a vámhatáron történő biztonsági és egészségügyi ellenőrzések biztosítása.

A vámunió az EU egyik alappillére, a közös piac létrehozásának, a közös kereskedelempolitika végrehajtásának és a belső piac védelmének alapja. Az EU-ban az áruk korlátozás és ellenőrzés nélkül (egyes speciális esetektől eltekintve, például: EKÁER) áramlanak a tagállamok között, elősegítve a piaci versenyt.

A Tanács és a Parlament 952/2013/EU rendeletével 2013. október 30-án lépett hatályba az Unió Vámkódex (UVK), amelyet 2016. május 1-től kell alkalmazni. Az EU Közösségi Vámkódexe és Végrehajtási Rendelete rögzíti az uniós vámjog alapfogalmait, a vámrendszer működésének szabályait és a vámeljárásokat. A vámunióból adódóan az EU-tagországok körében a vámok nem tartoznak nemzeti hatáskörbe, így a vámbevételek a közösségi költségvetést illetik. A szabályozás alapja a Római Szerződés, amely kimondja: „Az Európai Unió vámunió alapul, amely a teljes árukereskedelemre kiterjed, és amely magában foglalja a behozatali és kiviteli vámok, valamint az azzal azonos hatású díjak tilalmát a tagországok között, valamint egységes vámtarifa elfogadását a harmadik országokkal szemben.” Az EU vámpolitikája az úgynevezett közös piac szellemében működik, és közös piac csak úgy működhet, ha a tagállamok vámigazgatása egységes elvek és szabályok alapján – Közös Vámtarifa, Vámkódex – jár el, eleget téve a közös agrár-, gazdasági, egészségügyi, környezetvédelmi és kereskedelempolitikai célkitűzéseknek.

A közösségi vámjog alapján az áru lehet közösségi vagy nem közösségi helyzetű:

- Közöségi árunak minősülnek a teljes egészében az EU vámterületén létrejött vagy előállított áruk, melyek nem tartalmazhatnak importált árut.
- A közösségi árunak nem minősíthető áruk a gyakorlatban azok az áruk, amelyeket az EU vámterületén kívülről hoztak be a közösségbe.

Az alapelvek értelmében csak a vámterületre behozott áruk után kell behozatali vámot fizetni. A vámok a vámtarifa rendszerében meghatározott tételek alapján fejtik ki hatásukat. A vámtarifa egy olyan jegyzék, amely részletezi az egyes áruknak a vámtarifában meghatározott helyét, egyfajta besorolási kódját (vámtarifaszámát, amit a szakmai zsargonban VTSZ-ként említenek), megnevezését, illetve a kapcsolódó vám mértékét. Magyarországon is az Európai Közösség által létrehozott Kombi-nált Nomenklátúra alkalmazandó.

Hazánkban vámügyekben a Nemzeti Adó- és Vámhivatal területi szervei útján jár el, az eljárások alapvetően kiszabáselvűek, amelynek szellemében a hatóság a benyújtott okiratok alapján eljárást folytat le, és ennek eredményeként döntéssel rendelkezik a fizetendő vámteherről (és számos esetben a kapcsolódó általános forgalmi adó kötelezettségről).

13. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Adókodekx 2018/1 szám – Az adóeljárás megújult szabályrendszere
2. Állami Számvevőszék – Vélemény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről szóló törvényjavaslatról
3. Bozsik Sándor – Fellegi Miklós – Gróf Pál – Süveges Gábor – Szemán Judit (2017): Adózási ismeretek. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc.
4. Brother Layman (2011): Az offshore halála. Magánkiadás.
5. Dr. Herich György (2017): Adótan 2017. Saldo Zrt., Budapest.
6. Matolcsy György (2015): Egyensúly és növekedés. Kairosz Kiadó, Budapest.

Jogszabályok:

7. Magyarország Alaptörvénye
8. 1990. évi C. törvény a helyi adókról és annak indokolása
9. 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről és annak indokolása
10. 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról és annak indokolása
11. 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról és annak indokolása
12. 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról valamint e szolgáltatások fedezetéről és annak indokolása
13. 1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról és annak indokolása
14. 2000. évi C. törvény a számvitelről és annak indokolása
15. 2002. évi XLIII. törvény az egyszerűsített vállalkozói adóról és annak indokolása
16. 2003. évi CX. törvény a regisztrációs adóról és annak indokolása
17. 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról és annak indokolása

18. 2010. évi XCIV. törvény az egyes ágazatokat terhelő különadóról és annak indokolása
19. 2011. évi CIII. törvény a népegészségügyi termékadóról és annak indokolása
20. 2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról és annak indokolása
21. 2012. évi CII. törvény a biztosítási adóról és annak indokolása
22. 2012. évi CLXVIII. törvény a közművezetékek adójáról és annak indokolása
23. 2012. évi CXLVII. törvény a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról és annak indokolása
24. 2012. évi LVI. törvény a távközlési adóról és annak indokolása
25. 2014. évi XXII. törvény a reklámadóról és annak indokolása
26. 2016. évi LXVIII. törvény a jövedéki adóról és annak indokolása
27. 2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről és annak indokolása
28. 2017. évi CLI. törvény az adóigazgatási rendtartásról és annak indokolása
29. 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről és annak indokolása

Internetes források:

30. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal weboldala: www.nav.gov.hu – NAV Információs Füzetek
31. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal EKAER portálja: www.ekaer.nav.gov.hu – EKAER Felhasználói Kézikönyv, Tájékoztató
32. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal Online Számla portálja: www.onlineszamla-test.nav.gov.hu

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kiadványa.

Nemzeti Közsolgálati Egyetem;
Közigazgatási Továbbképzési Intézet
www.uni-nke.hu

Felelős Kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert
Rektorhelyettes

Címe:

1083 Budapest, Üllői út 82.

Olvasószerkesztő:

Kiss Eszter

Kiadói szerkesztő:

Kiss Eszter

Tördelőszerkesztő:

Friebert Máté

ISBN ISBN 978-963-498-411-5 (PDF)